

Yttranden vid Stockholms kommunfullmäktiges sammanträde den 12 oktober 2020

§ 3 Interpellation av Jan Valeskog (S) till finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) om hennes syn på otydlighet från staden om luftkvalitet samt aktuellt stopp för mätning av luftkvalitet vid bostäder

Anförande nr 1

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Jag hänvisar till det utdelade svaret.

Anförande nr 2

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Det här tycker jag är ett ganska innehållslöst svar. Jag får inget svar på frågorna om varför vi desinformerar om luftkvaliteten i Stockholm, vad ni gör för att från januari 2021 kontrollera efterlevnaden när Euro 5-lastbilarna förbjuds köra i innerstaden eller varför ni har slutat att mäta och beräkna luftkvaliteten i våra bostadsområden.

I dag har vi miljö kvalitetsmål för i år, dygn och timmar, som vi klarade av redan 2019 och enligt miljöförvaltningen kommer att klara av med ännu större marginal i år. Miljö kvalitetsmålen är ju – förenklat – gränsvärden som används för att säkra att människor inte avlider i förtid på grund av för dålig luft. Finansborgarrådet hänvisar i sitt svar till inaktuella mätningar som är ännu äldre än 2019, vilket är ganska obegripligt.

Vi har också statliga miljömål som har satts upp som – förenklat – ska se till att vi slipper luftrelaterade sjukdomar. Målen är tuffa, inte minst i en internationell jämförelse, och jag kan inte låta bli att påminna om den förra trafikdirektören som fick sparken för att han talade klartext om de här frågorna när han tillsammans med miljöförvaltningen bedömde att vi nästa år kanske kunde klara Hornsgatans statliga miljömål.

Aktuella uppgifter från miljöförvaltningen anger att vi troligtvis kommer att klara också de statliga miljömålen på Hornsgatan och andra besvärliga innerstadsgator redan i år. Coronan spelar naturligtvis en roll, men det är naturligtvis positivt att det har skett redan i år.

I finansborgarrådets svar gällande vår kritik att mätningar och beräkningar av luften i våra bostadsområden, som senast skedde 2015, har upphört svarar borgarrådet så här: ”Det är ett missförstånd att mätningar har avslutats.”, detta fastän jag så sent som i fredags fått veta av SLB-analys att inga sådana här exponeringsberäkningar är planerade. Därmed får stockholmarna inte heller några besked om luftkvaliteten i stadens bostadsområden. Det är trist att en sådan här tidsserie som vi annars skulle kunna få bryts. Kostnaden är ganska liten – 200 000 kronor – för att göra sådana här beräkningar i Stockholm, även om andra kommuner inte vill vara med.

Frågorna kvarstår därför: Varför fortsätter kommunledningen med desinformation om stadens luftkvalitet, nu senast i detta interpellationssvar? Varför gör ni ingenting för att se till att efterlevnaden blir hög när det gäller lastbilar som ska förbjudas från januari nästa år? Och varför fortsätter inte beräkningarna som påbörjades förra mandatperioden om luftkvaliteten vid våra bostäder? Varför inte fortsätta så att tidsserien inte behöver brytas?

Anförande nr 3

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Vi är så många som är engagerade i de här frågorna så vi slåss lite om att gå upp för att ta debatten med Jan Valeskog.

Tack så mycket för interpellationen och för möjligheten att diskutera de här frågorna! För oss är luftkvaliteten oerhört viktig, och det delar vi med många andra städer runtom i världen. Vi kan se att vi har en bra luft generellt i Stockholm, men det har också funnits anledning att sätta in åtgärder där luften är som sämst.

När den grönblå majoriteten tog över enades vi kring att testa just miljözon på Hornsgatan, en gata med många år av dålig luftkvalitet och alldeles för höga värden bakom sig. Sedan kom 2019. Det stämmer att man då kunde se att koldioxidvärdena överskreds för sju dagar, men det är ju överstigande sju dagar som innebär att man bryter mot miljökvalitetsnormerna. Vi ser att det har skett en förbättring, men vi måste också se att den blir långvarig.

Jan Valeskog ställer ett antal frågor, bland annat varför vi inte bevakar de här frågorna bättre och kontrollerar den tunga trafiken. Det är dock en polisiär fråga. Vi har inga lagar på vår sida att utreda eller kontrollera att detta efterlevs. Tycker Jan Valeskog att det vore en god poäng kan han uppvakta sin regering om att ändra lagstiftningen så att kommunen bland annat via sensorer och ny teknik har möjlighet att övervaka om den tunga trafiken håller sig till det regelverk som finns. Det är en nationell fråga.

Vi jobbar kontinuerligt med mätningar. Det stämmer inte att vi har slutat att mäta luftkvalitet. Det görs realtidsmätningar som man kan följa på <http://slb.nu/slbanalys/luften-idag>. Där kan man i realtid följa luftkvaliteten i Stockholm. Mätningar analyseras regelbundet från de fasta mätstationerna som vi har i Stockholm. Sedan är det också så att Luftvårdsförbundet genomför mätningar på uppdrag av sina medlemmar, varav Stockholms stad är en. Det är inte alltid så att det görs mätningar, men de genomför mätningar. Det kanske är dessa mätningarna Jan Valeskog syftar på; det vet jag inte. Men det är inte så att vi har slutat göra luftkvalitetsmätningar, snarare tvärtom.

Jag tror mycket på den nya tekniken för framtiden, till exempel att via sensorer och annan ny teknik tillsammans med fasta mätstationer mäta luftkvaliteten i realtid på olika ställen. Genom C40 har staden gått med att pröva sensorer på cyklar runt om i staden för att mäta luftkvalitet. Det kan bli ett bra komplement till de fasta mätstationerna. Givetvis tror vi också mycket på elektrifieringen, men den frågan får jag återkomma till lite senare i den här ordväxlingen.

Anförande nr 4

Borgarrådet L u h r (MP): En stor del av den här frågan handlade om miljöförvaltningen och luftmätningar. Eftersom jag ansvarar för den verksamheten hoppas jag upp för att rätta Jan Valeskog.

Det jag misstänker att Jan Valeskog frågar om är beräkningar av exponeringar och hur luften är i olika delar av staden. Det är någonting som SLB-analys som sitter på miljöförvaltningen har varit upphandlad att göra 2017 av Luftvårdsförbundet. Luftvårdsförbundet täcker 50 olika kommuner, och de har också gett SLB-analys i uppdrag att mäta luftkvalitet under 2020 och 2021. Man har inte ännu fått något uppdrag att göra samma exponeringsberäkningar som vi har haft tidigare, men det finns ingen anledning att tro att det inte kommer senare.

Det här är alltså inte någonting som miljöförvaltningen, miljö- och hälsoskyddsnämnden eller Stockholms stad har avbrutit. Vi har inte förändrat någonting i de luftmätningar som vi har gjort.

Anförande nr 5

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Det var ett positivt besked, men det är bara det att vi får ett annat besked från SLB-analys. Jag kan läsa innantill vad gäller den sista frågan om ett uppdrag: Det finns inget sådant uppdrag. Möjligtvis får vi uppdraget av Östra Sveriges Luftvårdsförbund 2022. Det är svaret.

Det handlar självklart om beräkningarna. Sådana gjordes 2015 och skulle, om man gjorde det själv, kosta 200 000 kronor. Vi behöver inte vänta på alla de andra kommunerna. När man har en så lång tidsserie tycker jag att det är synd att man inte kan få detta, men det är ju positivt om det kan ske mer skyndsamt än vad SLB-analys uppenbarligen själva har uppfattat.

I interpellationssvaret kan man se att siffrorna som tas upp om miljökvalitetsnormerna är från 2018, medan det för 2019 och 2020 ser helt annorlunda ut. Jag hade ett citat från trafikborgarrådet som sa att vi är "ljusår" från att uppfylla miljömålen i staden. Men enligt miljöförvaltningen kommer vi troligtvis som det ser ut att klara dem i år till 100 procent. Det är ju bara några månader kvar. Om det är sant återstår att se. Även detta har jag skriftligt. Om det sedan är sant vet vi inte förrän vid årsskiftet. Det får vi kolla, men det ser alltså väldigt positivt ut. Nu var det i första hand fråga om Hornsgatan, men det är ändå en fantastisk utveckling. Och därför blir den här svartmålningen väldigt konstig.

Frågan om lastbilarna och att det inte händer någonting har vi diskuterat förut. Nu blir jag som är i opposition uppmanad att uppvakta regeringen. Men det är väl någonting som finansborgarrådet eller Stockholms stad ska göra i frågor som handlar om att komma till rätta med efterlevnaden, som kan bli ett problem. Det är vi väl alla överens om. Det handlar om närmare en halvering av utsläppen, och största delen av utsläppen står ju de tunga fordonen för.

Miljözonerna har jag inte ens nämnt, för det har ingen betydelse på Hornsgatan i den form de har. Det går inte att ens att mäta. Siffrorna i dag beror naturligtvis mest på

corona, självklart, men också på att 30 000–35 000 av de äldsta fordonen i Stockholms län försvinner varje år. Det är 15 procent. Sedan siffrorna från 2018 som borgarrådet har tagit upp har närmare 70 000 av de äldsta fordonen försvunnit. Vi har också, vilket är positivt, en större andel hybridbilar och elbilar och framför allt åtminstone i Stockholms innerstad en stor andel nya bilar som kör. Det bidrar också till denna utveckling.

Då är det konstigt att tala om "ljusår" och säga att vi inte klarar miljökvalitetsmålen. Det gjorde vi redan förra året, och vi kommer att klara dem i år enligt miljöförvaltningens bedömning. Vi har alltså inte fått någon klarhet här.

Anförande nr 6

Borgarrådet H e l l d é n (MP): Ordförande! Valeskog citerar mig angående vad jag sagt om "ljusår", och precis som Valeskog också säger har vi ett exceptionellt år i år med corona. Det är få saker som är som de brukar vara. Det är inte varje år som regeringen pytsar ut miljard på miljard till kommuner och arbetstagare och så vidare. Det är inte vart år som folk sitter hemma och arbetar, cyklar som aldrig förr och betar sig som vi aldrig trodde att någon skulle göra.

Därför får vi helt andra värden på luftkvaliteterna. Jag tror att det är någon mätstation som överskrider miljökvalitetsmålet, men annars klarar vi målen som det ser ut nu, även om det är några månader kvar. Det är något vi aldrig någonsin har gjort, och det beror ju på att trafiken är extremt låg. Vi har perioder där trafiken gick ned med 25 procent. Vi vet att mängden trafik och typen av bilar som körs påverkar de här sakerna men även vädret påverkar. Är det varmt är det lägre utsläpp av framför allt kvävedioxider. Det är i viss mån samma sak för partiklar.

Det är alldeles lysande att vi sannolikt, som det ser ut just nu på nästan alla mätstationer, kanske klarar miljökvalitetsmålet som är det lägre, nationella mål som man ska sträva emot överallt. Men vi vet inte vad som händer om coronan en dag släpper och Folkhälsomyndigheten säger att folk ska börja köra bil igen. Det är på så vis ett exceptionellt läge.

Det som finansborgarrådet svarar på handlar om luftkvalitetsmätningar, miljözoner och så vidare. År 2019 på Hornsgatan lade vi oss precis på gränsen när det gäller dygnsöverskridanden för kvävedioxiderna. Vi hade en varm höst. Det hade räckt med någon enstaka extra dag så hade vi klivit över. Sådana miljöer får vi inte ha, vilket även Valeskog vet, även om han konstigt nog brukar förneka sådana saker ibland.

Hade det här varit ett normalt år med en normal vinter hade vi kunnat analysera vad som händer med miljözonerna och dess effekter. Det kan vi inte göra nu på grund av det speciella läget. Det är ju jättebra för stockholmarnas hälsa att luften är så mycket bättre, och vi får väl se vad som händer framöver.

När det gäller lastbilsfrågan och miljözon 1 som skärps den 1 januari har vi ju flera gånger påtalat att vi skulle vilja ha någon form av kontroll av den verksamheten. Men det är bara polisen som kan göra det. Vi skulle behöva ha våra kommunala trafikövervakare till detta – då kunde vi få ännu bättre luft i Stockholm.

Anförande nr 7

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Visserligen sitter Socialdemokraterna i opposition i Stockholms stadshus, men ni har ändå regeringsmakten och möjligheten att påverka om det är så att man från Socialdemokraternas sida tycker att det är viktigt att kontrollen av den tunga trafiken ska öka och intensifieras.

Här har ju precis trafikborgarrådet sagt att vi från Stockholm delar synen att man skulle kunna ta på sig ett ansvar för att avlasta polisen. Det kan göras dels genom egna kommunala medarbetare, dels skulle ny teknik kunna möjliggöra detta. Detta kräver dock en lagändring, för i dag är det polisens ansvar. Här skulle vi kunna avlasta, men då måste vi från kommunernas sida också bli kompenserade för detta. Vi ser ju hur kommunerna tar över alltmer av ett statligt ansvar inte minst när det gäller tryggheten.

Som sagt: Vi står beredda, och det finns en önskan om att efterlevnaden ska bli bättre. Vi går också mot elektrifiering och omställning av både persontrafik och tung trafik, så på det sättet ser det hoppfullt ut för framtiden.

Vi måste ta luftkvaliteten på allvar. Det är generellt en bra luftkvalitet i Stockholm, men där det finns problem – på vissa gator under vissa perioder – är det också viktigt att veta det genom realtidsmätningar och luftkvalitetsmätningar så att vi kan sätta in rätt åtgärder. Det tror jag att alla stockholmare håller med om.

Nu är det ett coronaår, vilket är speciellt. Jag tror därför att vi får avvakta och se vad det här försöket leder till. Att sätta in åtgärder på olika sätt mot en dålig lokal luftkvalitet är dock nödvändigt.

Anförande nr 8

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Det som är viktigt är att vi får en heltäckande bild av hur det ser ut med luftkvaliteten. Det är ju utmärkt att vi verkligen mäter på de gator som har den största belastningen. Det tror jag inte att det finns några skilda uppfattningar om. Men vi måste faktiskt mäta även vid bostäder. Det gjorde vi i mätningarna 2015, men det finns än så länge inget nytt uppdrag, även om vi hörde att miljöborgarrådet *tycker* att vi ska göra det. Det är alldeles utmärkt, men än så länge finns det inget uppdrag. Det säger SLB-analys. Jag tycker att det är bekymmersamt att ni inte har tagit tag i frågan. Ni har haft chans i ett par års tid, för det är ju inte första gången den här frågan dyker upp.

Trafikborgarrådet säger att miljökvalitetsnormerna har vi aldrig någonsin klarat, även om han ändrade sig lite på slutet. Det är återigen de här dubbla budskapen. Vi klarade dem ju förra året, både årsmedelvärde, timvärde och dygnsmedelvärde. I år klarar vi både miljökvalitetsnormerna och de statliga miljömålen. Det är ju fantastiskt om det nu sker. Vi vet det inte än, men enligt miljöförvaltningens bedömning hittills tror man det. Det är positivt, även om det finns corona. Men det finns faktiskt andra saker som har väldigt stor betydelse som jag sa, nämligen att de äldsta fordonen – 35 000 varje år – försvinner från Stockholms län och nya bilar kommer till. Det är också

någonting positivt. Jag förstår inte varför man ska ge den här lite felaktiga bilden av att det inte går åt rätt håll.

Det här med tunga fordon är en viktig fråga, för de står för merparten av utsläppen. Där är det viktigt att man får full efterlevnad. Vi vet att Transportstyrelsen utredde om man skulle kunna använda trängselportalerna, vilket hade varit utmärkt. Men man får liksom vara aktiv när man styr en stad. Man får ligga på och inte bara sätta sig ned på sin rumpa som ni gör i så väldigt många frågor, vilket vi har kritiserat. Alla vet att miljözonerna är en symbolhandling. Det går inte ens att mäta effekten av dem. De stora skiftningarna i siffrorna beror som sagt delvis på corona men framför allt på en ny bilflotta, vilket naturligtvis har betydligt större betydelse. Som jag sa förut var det ju väldigt trist att trafikdirektören måste sparkas på kuppen därför att han inte hade rätt budskap av den här skeva bilden. Det är tråkigt att konstatera, även om det var ett par år sedan.

Jag tycker ändå att vi ska se framåt och vara positiva och se till att vi får en efterlevnad av de här miljözonerna för tunga fordon. Det har den absolut största effekten utöver den otroligt snabba förändringen av bilflottan som vi ser. Men tala för guds skull sanning! Hitta inte på uttalanden och använd inte gammal statistik! Sådant tycker jag är tråkigt.

Anförande nr 9

Borgarrådet L u h r (MP): Det känns lite som om Jan Valeskog vidhåller att vi tidigare har haft luftmätningar som vi nu har lagt ned, och jag vill verkligen understryka att det inte är sant. Vi mäter ständigt luftkvalitet, precis som både Daniel Helldén och Anna König Jerlmyr har sagt här tidigare. Det kan man följa i realtid. Vi beräknar ibland luftkvalitet över hela staden, och det har vi gjort i uppdrag av Sveriges Luftvårdsförbund, inte i uppdrag av staden. Vi har mätningssuppdrag från dem, och vi mäter också vår luftkvalitet själva inom staden. Det är ingenting som har förändrats där.

Sedan är det oerhört viktigt att vi fortsätter att jobba för att Stockholm ska få bättre och bättre luft, för vi vet att vi har förhöjda halter av både PM10 och NOx, och det är någonting som vi måste minska. Diskuterar man inom olika EU-samarbeten och tittar på vad som är det största hälsoproblemet orsakat av både trafik och olika miljöstörningar är det faktiskt att vi har dålig luft. Och i Stockholm har vi sämre luft än i många andra delar av Sverige, och det är någonting som vi måste förbättra. Vi når inte heller våra miljömål.

Jag kan också berätta att vi jobbar på olika sätt. Anna König Jerlmyr nämnde att vi har ett C40-samarbete där vi ska mäta luftkvalitet med sensorer för att öka medvetandegraden om vad vi har för luftkvalitet i Stockholm. Miljöförvaltningen håller också på att jobba med en app som ska mäta både pollen och luftföroreningar. Den kan man använda sig av för att planera sin resväg om man till exempel cyklar. Då kan man få en bättre kunskap om hur luften faktiskt ser ut i staden nu och framöver.

Vi har alltså inte förändrat någonting när det gäller vad vi mäter och beräknar från stadens sida.

§ 5 Interpellation av Jan Valeskog (S) till fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M) om behovet av reinvesteringar i stadens simhallar

Anförande nr 10

Borgarrådet W e d i n (M): Jag ber att få hänvisa till det utskickade svaret.

Anförande nr 11

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Det här med bad är en rysare. Det hade varit en rysare oavsett vilka som hade styrt den här staden, kan vi konstatera. Där händer det saker snabbt på ett ganska otrevligt sätt, och jag tänkte räkna upp några projekt som vi har jättestora problem med.

Vi har Eriksdalsbadet, som vi vet har 1,4 miljoner besökare per år. Nationalarenan som är byggd 1999 är i dåligt skick. Det är brister i takkonstruktionen, bassänger utan tätskikt och armeringskorrosion. Det handlar om hissar, avlopp och ventilation med mera, och det kommer att kosta nära 1 miljard att renovera.

Husbybadet har 166 000 besökare per år. Att riva och bygga nytt kommer att kosta 300 miljoner kronor.

Vällingby sim- och idrottshall med 192 000 besökare per år kommer att stängas 2023. Det är frågan hur det blir med pengar där.

Vi har Västertorp med 198 000 besökare per år. Även där krävs akut renovering av tätskikt och tekniska system.

Vi har Tensta simhall med behov för 60 miljoner och Enskedehallen 35 miljoner. Vi har också utomhusbaden: Nytorpsbadet, Älvsjöbadet och Kampementsbadet med 80 miljoner akut i respektive bad.

Det här är renoveringsprojekt. Dessutom krävs nya bad utifrån den plan som finns med nyckeltal som kommunfullmäktige har godkänt. En ökad befolkning kräver nya bad, om man nu ska matcha efterfrågan och behov. Det handlar om västerort, norra innerstaden, söderort, Årstafältet och Frihamnen/Loudden.

Det är alltså stora utmaningar kring både gamla och nya bad framöver. Den fråga som interpellationen handlar om är hur vi ska hantera detta. Det krävs en utökad investeringsplan. Visserligen är det budgettider nu, men någon typ av svar borde finnas. Kommer det att tas fram en utökad investeringsplan, borgarrådet Wedin? Det är min fråga.

Anförande nr 12

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Tack för interpellationen! Det är en särskilt viktig fråga. Jan Valeskog sitter som vice ordförande i fastighetsnämnden, och vi delar bilden av allvaret när det gäller de behov som Stockholms sim- och ofta också idrottshallar har framöver.

Låt mig bara säga att det är viktigt att alla i Stockholm ska ha möjlighet att lära sig att simma och ha nära till att vattenmotionera. Det ger stora möjligheter till frihet, rekreation och motion och kan vara en livsnödvändig kunskap. Simning ingår också som en obligatorisk del i grundskolans kursplan för idrott och hälsa. Det är viktigt att simundervisningen har förutsättningar att fortgå. Det är en fråga för både Stockholms stads olika håll, som utbildningsförvaltning och idrottsförvaltning, och mellan simföreningar. Det här måste också givetvis kunna utvecklas.

För mig som fastighetsborgarråd är simhallar särskilt prioriterade fastigheter. Det är viktigt att vi förbättrar exempelvis simkunnigheten bland barn och ungdomar, framför allt de som har sämre socioekonomiska förutsättningar. Därför har jag och idrottsborgarrådet säkerställt ett öppet och ärligt arbete kring utmaningarna framöver för våra simhallar. Det är också det här som Jan Valeskog hänvisar till: Vi har inlett ett öppet och transparent arbete för att kolla på behovet för stadens simanläggningar. Investeringsbehovet är stort, men det är bara att vara öppen och ärlig med det. De kommande tio åren är det bedömt till 2 miljarder kronor i bara reinvesteringar.

Förvaltningen har i samarbete med idrottsförvaltningen analyserat varje anläggning utifrån tekniska förutsättningar och verksamheternas behov för att nå en långsiktigt hållbar upprustning av dessa simanläggningar. Det här är ett arbete med prioriteringar för att så långt som möjligt kunna möta stadens behov givet de medel som finns tillgängliga för oss. Kontoret kommer givetvis att arbeta också med externa finansieringsmöjligheter och samarbeten vad gäller simhallar men också andra idrottsanläggningar. Att inte undersöka alla olika finansieringsmodeller som finns vore oansvarigt.

Vårt fokus ligger nu på att möta det stora renoveringsbehov som finns för stadens simhallar för att fler stockholmare ska kunna motionera, simma och träna. Det här är ett arbete som pågår, och givetvis är det inför varje budget en process kring detta. Det viktigaste är dock att vi när vi gör våra egna prioriteringar också följer det här arbetet noga och säkerställer att insatserna som görs går dit där det är mest akut. Givetvis sätter vi också upp en långsiktig planering, och det är detta arbete som vi också har ägnat oss åt och som ligger som grund framöver.

Anförande nr 13

Borgarrådet V a l e s k o g (S): När det gäller lägesbeskrivningen och kartläggningen av hur allvarligt läget är finns det materialet mycket föredömligt. Det är en skräckläsning, får man nog ändå erkänna. Vad vi i oppositionen är rädda för är att det hanteras som en del andra sådana här frågor. Jag räknade upp ett antal projekt som verkligen är akuta, och det var det flesta även om det inte gäller alla. Några har några år till på sig, men de flesta är akuta, inte minst Eriksdalsbadet för 1 miljard.

Man kan naturligtvis som borgarrådet Wedin ha en from förhoppning om att hitta OPS-lösningar eller annat. Men jag vet inte vilka som skulle gå in och investera i en simhall. Jag tror inte så mycket på det där, uppriktigt sagt. Det är svårt att få några stora intäkter som på något sätt klarar av att betala ett sådant upplägg. Om ni säger OPS tillräckligt många gånger så tror ni kanske på det själva, och då är risken att projekten skjuts upp så att ni inte hanterat de många baden i er investeringsplan. Det

är ju faktiskt det som fastighetskontoret säger: Det är akut. Det måste till en utökad investeringsplan för att kunna hantera många av de här baden, och det är stora pengar. Då blir det lite oroväckande att höra att ni ska titta på andra finansieringsformer. Det kan man naturligtvis säga, men just bad tror jag är bland det svåraste när det gäller att hitta några som vill vara med och finansiera.

Vi får se om borgarrådet – eller idrottsborgarrådet för all del – är beredd att svara, men kommer investeringsplanen att utökas så att man klarar de här utökade behoven? Hur resonerar ni? Ska den här OPS-lösningen bli någon förevändning för att dra detta i långbänk? I så fall är vi väldigt bekymrade.

Anförande nr 14

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Jag är mån om att säga att vi redan har genomfört en rad olika åtgärder den här mandatperioden. Skicket på våra simhallar är någonting som vi verkligen noggrant följer. Förra året fick Beckomberga sim- och idrottshall en renovering av värmeundercentralen. Första sim- och idrottshall fick underhåll av bubbelpool och ledstänger och ombyggd vattenreningsanläggning. Husbybadet fick underhåll av vattenrutschkanorna och får i år en helrenovering av duschar och bastu. I år får också Skärholmens sim- och idrottshall en förbättrad tillgänglighet. I Högdalens sim- och idrottshall pågår en totalrenovering av simhallsdelen, som jag har besökt, och den fortsätter. Jag har i år fått förmånen att tillsammans med idrottsborgarrådet färdigställa såväl Forsgrénska badet i Medborgarhuset som Spångabadet, som nu är renoverade och igång.

Det är bara att vara öppen och ärlig med att vi har stora utmaningar framför oss när det kommer till skicket på flera av våra simhallar. Det är absolut så som Jan Valeskog nämner att en sådan viktig utmaning är Eriksdalsbadet. Även om anläggningen nyligen exempelvis fått en ny vattenreningsanläggning, nya utomhusduschar och flera duschrum renoverade är det absolut så att det badet är väldigt prioriterat när vi kollar på vilka som har mest behov framöver.

Anläggningens verksamhet kräver också att en välplanerad renovering kan genomföras i etapper. Det är givetvis så viktigt att vi har hunnit kolla på det här redan och är igång med att kolla på hur det här skulle gå till på bästa sätt. Det handlar om mycket pengar, och det handlar också om svensk elitidrott och simning. Det ska exempelvis finnas evakueringsalternativ när man väl kommer igång med renoveringen. Det är alltså en komplicerad sak, och det är viktigt att vi är igång med det arbetet.

Det här ställer krav på ett långt utredningsarbete, men det är givetvis också tuffa ekonomiska prioriteringar. Därför vill jag också nämna att detta givetvis är något som vi kollar på nu när det kommer till budgetprocesser och också planeringen inför kommande år. Det är också viktigt att vara öppen och ärlig med att vi måste kolla på andra finansieringsmodeller där det är möjligt. Därför är jag mån om den lösning som kan vara aktuell för Västertorps simanläggning, där man kollar på om vi kan hitta ett privat alternativ på den platsen

Det är också viktigt att vi fortsätter vårt arbete med att renodla beståndet. Som jag sa tror jag att många i den här staden är överens om att simhallar är en viktig kärnuppgift att ägna oss åt, och då ska inte fastighetsnämndens resurser gå till sådant som vi inte borde eller behöver äga. Det är väldigt resurskrävande, och därför är det också viktigt att vi har ögonen på hur vi kan renodla beståndet så att pengarna går till det som är mest nödvändigt.

Anförande nr 15

Borgarrådet **E r n l u n d** (C): Ordförande, fullmäktige! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att Jan Valeskog kallar det pm som ligger till grund för fastighetsnämndens budgetunderlag från i våras för ”skräckläsning”. Han var ändå själv ordförande för fastighetsnämnden under förra mandatperioden. Att då kalla detta pm, där vi redogör för det faktiska skicket på stadens simanläggningar, för ”skräckläsning” får en ju att ställa sig frågan om Valeskog inte hade koll på detta under förra mandatet när han själv var ansvarig för de här frågorna.

När jag hör Jan Valeskog i talarstolen förstår jag att han vill ha svar på om investeringsplanen kommer att utökas. Som Valeskog vet kommer vi att klubba budget i december, så den frågan hanteras ju liksom varje år inom den ordinarie budgetprocessen.

Jag vill också kommentera den fråga som Valeskog lyfter flera gånger när det gäller det som ni kallar för OPS. Han sa ungefär att ”ju fler gånger ni säger OPS”. Då vill jag bara poängtera att vi faktiskt inte har använt det begreppet en enda gång. Däremot undersöker vi nu möjligheten att få in privata investerare av den enkla anledningen att behoven är väldigt stora. Vi behöver alltså vända på alla stenar för att pressa kostnader och kunna göra så många investeringar som möjligt. Det är det som är bakgrunden till att vi dels har stadens högsta investeringsbudget som vi antog i fullmäktige förra året, dels att vi aktivt nu jobbar med att få in mer privata pengar.

Anförande nr 16

T o b i a s J o h a n s s o n (V): Ordförande! Efter valet 2018 begärde vi i Vänsterpartiet en dragning både i idrottsnämnden och fastighetsnämnden om läget för simhallarna. Det var ingen munter dragning. Vi ser att vi har väldigt, väldigt stora reparationsbehov. Vi ser också att simkunnigheten i Sverige har blivit en klassfråga och ju fler ungar per simhall desto svårare blir det.

Oavsett om vi pratar om OPS, eller vad vi nu vill kalla det, kan vi konstatera att viljan från de blågröna är att till exempel Västertorps nya sim- och idrottshall ska byggas av privata aktörer. Vi är också rädda för att man tror att man ska kunna lösa problemet med det eftersatta underhållet med privata lösningar.

Problemet är ju att om någon annan bygger och driftar så blir naturligtvis investeringskostnaden mindre – självklart – men i stället får man betala med driftsbudgeten. Jag har svårt att se att det kan bli billigare i längden. Det är bara att titta på vilka kommuner som har låtit till exempel Medley eller någon annan bygga simhallar: Har det blivit billigare?

När vi tittar på historien känner vi faktiskt en oro för att det ska kunna bli olika typer av marknadsexperiment för att lösa de här problemen. Vi kan till exempel ta Högdalens simhall som togs över av en privat aktör. Det gav högre taxa, och möjligheten att använda samma gym- och badkort i Högdalen som på andra anläggningar försvann. Vi kan också se på Globen, där jag själv sitter i bolagsstyrelsen. De som hyr betalar 1–3 miljoner kronor i hyra per år.

Det finns många fler exempel där ni har litat på marknaden och det har blivit sämre för stockholmarna.

Vi kan absolut tänka oss att titta på olika möjligheter. Vi föreslog till exempel i vår senaste budget att vi skulle ha ett kommunalgemensamt bolag med grannkommuner och på så sätt kunna dela investeringskostnader både för befintliga och nya idrottsanläggningar. Vi kan också tänka oss att till exempel sälja delar av den kommunala egendomen, låt oss säga Östermalmshallen, för att kunna satsa på idrottsanläggningar.

Det vi är rädda för är helt enkelt att det blir vansinnesaffärer. Nu har jag 21 sekunder kvar, och det finns en del att dra ur hatten. Vi kan väl ta de här tre förskolorna Backen, Höjden och Skogen i Hammarbyhöjden, som såldes för 260 000 kronor och sedan såldes vidare av den nya aktören för 15–20 miljoner. Det är väl inte typiskt just för idrottsanläggningar. Men det är ett exempel på hur marknadslösningar har yttrat sig hittills.

Anförande nr 17

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Läget för Västertorpsbadet är inte akut. Det ska byggas nytt 2026, och om ni lyckas hitta någon privat finansiär så är det upp till bevis. Jag tror att det är en väldig skillnad när det gäller att få privata investerare att bygga en skola eller en idrottshall som kanske har frekvent besök. Men när det gäller en simbassäng och alla de problem och den osäkerhet det kan innebära är nog betydligt svårare. Upp till bevis!

Det är ändå inte de projekten jag pratar om här egentligen, utan vi pratar om de akuta projekten som motsvarar 2 miljarder. Det var verkligen skräckläsning, för hälften av pengarna var inte ens aktuella förra mandatperioden. Just Eriksdalsbadet dök ju upp förra året, 2019, och inte tidigare. Det var en chock för oss alla, kan jag säga. Det är alltså 2 miljarder och inte 1 miljard som vi kanske laborerade med då, i ärlighetens namn. Det är också mycket pengar.

Återigen: Det är ett problem om man tror och lurar sig själv att vi ska göra någon sorts långbänk så att man inte tar tag i de här många projekten som jag pratar om och som är i akut behov av reinvesteringar motsvarande just 2 miljarder. Där behövs det en utökad investeringsplan. Vi får ju anledning att diskutera detta i budgeten, men att komma med privata investerare som bakväg kommer inte att framstå som seriöst. Och att det inte är seriöst beror just på att det är så extremt akut. Det är kapitalförstöring av stora belopp om man nu drar detta i långbänk och dröjer med många av de här baden som är i ett så uselt skick.

Jag har fortfarande inte fått några riktigt lugnande och positiva besked. Det är en sak att vi har bra underlag – det är absolut en bra början. Men det krävs en utökad investeringsplan, och de enda som kan se till att få fram den snabbt är naturligtvis vi själva i nästa års budget. Då går det liksom inte att dra de här frågorna någon längre tid, för det kommer att kosta staden ännu mer pengar.

Anförande nr 18

Borgarrådet E r n l u n d (C): Ordförande! Vänsterpartiet begärde alltså en dragning i idrottsnämnden och fastighetsnämnden i oktober 2018, när ni precis har hamnat i opposition. Varför begärde ni inte den dragningen innan oktober 2018?

Jag skulle vilja säga att det är vi som nu tar tag i den här frågan. Vi har ett underlag som visar precis hur läget är på alla de anläggningar som vi behöver reinvestera i. Vi har den historiskt största investeringsbudgeten som detta fullmäktige någonsin har beslutat om, som vi beslutade om förra året i den här salen. Vi tittar dessutom på hur vi kan få in ännu mer pengar genom privata alternativ.

Jan Valeskog efterfrågar att vi ska ta tag i detta. Det är precis det vi gör.

Anförande nr 19

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Jag kan försäkra idrottsborgarrådet att det var väldigt många olika dragningar under den förra mandatperioden, så hon ska inte oroa sig för det.

När det gäller fastighetsnämndens behov framöver och också behovet av reinvesteringar och nyinvesteringar skulle jag faktiskt vilja mana till mer blocköverskridande samarbeten i frågan. När jag kom in i fastighetsnämnden i våras kan jag säga att jag blev chockad över fastighetsnämndens förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Det här är ingenting som vare sig den här eller den förra majoriteten kan lastas för, utan det är någonting som har pågått under väldigt lång tid.

Vi ska komma ihåg att Stockholm är en väldigt snabbt växande stad. Vi har ett behov av att inte bara ta hand om de anläggningar vi har, utan vi måste också bygga nya simhallar, inte minst för att öka simkunnigheten och för att vi vet att det är mellan 2 och 4 kilometer som är ett optimalt avstånd för barn och unga vad gäller att ta sig till olika typer av idrottsanläggningar.

Mot bakgrund av dessa enorma behov av investeringar både vad gäller reinvesteringar och nyinvesteringar tror jag att vi skulle behöva prata långsiktiga spelregler för fastighetsnämnden, långsiktiga investeringsramar och att vi har en samsyn kring var nivåerna ska ligga under lång tid framöver. Jag tror också att vi behöver se över fastighetsnämndens förutsättningar att faktiskt fullfölja sitt uppdrag. I dag har till exempel fastighetsnämnden ett avkastningskrav som är fullständigt orealistiskt i förhållande till det bestånd som fastighetsnämnden har, det vill säga man har icke kommersiella anläggningar som ska leverera kommersiell avkastning. Det är inte hållbart. Vi bör sänka avkastningskraven till en nivå så att fastighetsnämnden ska klara av sitt uppdrag och ta hand om sina fastigheter. Jag

tycker också att vi behöver ha större samsyn kring försäljningar av icke strategiska byggnader och säkerställa att fastighetsnämnden får behålla dessa medel. I dag går de ju rakt upp till kommunkassan.

Sedan skulle jag också vilja lyfta exploateringskontorets roll i det här. Vi behöver ha ett mycket tajtare samarbete mellan nämnderna så att idrottsnämnden och fastighetsnämnden kommer in mycket tidigare i planprocessen. Ta Vällingby simhall till exempel – där behöver vi snabbt hitta en ersättningsplats, till exempel i Vinsta. Då gäller det att exploateringskontoret ser hur viktigt och prioriterat det här är för staden. Får vi inte en ersättningsplats snart kommer renoveringen av Vällingby sim- och idrottshall att bli mycket dyrare än vad den annars skulle ha blivit. Dessutom måste fastighetsnämnden och idrottsnämnden komma in mycket tidigare i processen så att man får bättre mark och så att vi inte nallar på idrottsmark när vi bygger bostäder.

Vi måste se idrotten i ett större perspektiv så att man kommer in tidigt i planprocessen. Det kommer att leda till både fler och bättre idrottsanläggningar och långsiktigt lägre kostnader för staden.

Anförande nr 20

P e t e r W a l l m a r k (SD): Ordförande! Vi satt som bekant inte i fastighetsnämnden den förra mandatperioden och inte mandatperioden innan det heller, och därför är det ganska intressant att höra den här debatten mellan blocken. Jan Valeskog är ganska tydlig här och skyller allting på Dennis Wedin som fastighetsborgarråd, och det tycker jag var ganska osmakligt i debatten.

Jag tror faktiskt att samtliga här inne är skyldiga till den eftersatthet vi har i fastighetsnämnden. Vi har ett behov av ca 10 miljarder i dag med stadens fastighetsbestånd. Vad har ni gjort? Den borgerliga majoriteten satt 2006–2014, och den rödgröna 2014–2018. Vad hände då? Hoppade det bara upp dag ett efter valet 2018 att alla simhallar helt plötsligt hade renoveringsbehov? Det tarvar en förklaring.

Det är en total eftersatthet av stadens samtliga fastighetsbestånd, och det måste ni erkänna. Att sedan börja prata om ohederliga affärer – det är klart att vi behöver privata investeringar! Det är väl det enda som kan lösa det här. Vi har ju inga pengar! Hade det här varit ett företag hade vi satt en lapp om konkurs på luckan här nere för länge sedan! Ni måste ju komma fram till och erkänna att privata investeringar är det enda som kan hjälpa upp stadens fastighetsbestånd i dag. Framför allt måste vi ta kostnadstäckning för stadens fastigheter i dag. Hyrorna måste in för att man åtminstone ska kunna betala ett självkostnadspris.

Anförande nr 21

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Tack för debatten, får jag säga i mitt sista inlägg i detta avsnitt!

Det är väl bara att konstatera att när idrottsfastigheterna för ungefär tio år sedan lades över till fastighetsnämnden innebar det större utmaningar än man var beredd på då.

Nämndens bestånd fördubblades. Underhållsskulden var redan då betydande och blev då desto mer betydande. Jag tror inte att man ställde om tillräckligt då, apropå vem som bär ansvaret. Jag kan bara konstatera i efterhand att man inte ställde om resurserna och kompetensen på fastighetskontoret tillräckligt snabbt i takt med att man lade om ansvaret till fastighetsnämnden. Därtill har investeringstakten inom fastighetsnämndens ansvar varit väldigt betydande. Om vi exempelvis kollar på investeringarna mellan 2006 och 2016 ser vi att de låg på mindre totalt sett än 2016 till 2019. Det innebär att det är ett enormt tryck som har lagts på fastighetsnämnden.

Apropå den sistnämnda poängen är jag mån om att vi inte ska peka alltför mycket på varandra och utkräva ansvar. Det är viktigt att vi tillsammans pratar om underhållsskulden och vad vi kan göra framöver och hittar så mycket samsyn som möjligt. Jag vill bara påpeka att den stora investeringstakt vi har haft de senaste åren och som kom under den förra mandatperioden verkligen har lagt stora belastningar på fastighetsnämnden och gör att det faktiskt blir svårare för oss att prioritera idrotten.

Jag välkomnar att Socialdemokraterna pekar på den här frågan och verkligen också vill ta ansvar när det kommer till underhåll och renovering av våra simhallar, men bara i somras kom man ju med en kravlista på fler plaskdammar i Stockholm. När vi lade fram planer för stadsbibliotekets underhåll gick Socialdemokraterna fram med orealistiska planer på 1 miljard i stället för våra. Och när vi presenterade ärendet för Liljevalchs senast var Socialdemokraterna emot den besparing som vi gick fram med i fullmäktige. Jag vädjar därför verkligen om att vi måste ta vårt ansvar, och då handlar det om att göra det vi kan för att resurserna ska gå rätt.

Jag vill avsluta med att hålla med Vänsterpartiet om att det verkligen är viktigt med ett samarbete med exploateringskontoret, där vi har försökt att få in formuleringar i budgeten. Det går säkert att göra mer; det är en viktig poäng. Jag kan också hålla med Sverigedemokraterna om att vi behöver privata investeringar. Det är alldeles nödvändigt när vi kollar på det behov vi har framöver.

§ 7 Interpellation av Jan Valeskog (S) till finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) om effektbristen

Anförande nr 22

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Jag vill hänvisa till det utdelade svaret.

Anförande nr 23

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Den här interpellationen handlar om vad staden gör i praktiken för att hjälpa till att åtgärda den allvarliga effektbristen på el som blir alltmer allvarlig de närmaste åren. Elefterfrågan kommer i en nära framtid bara utifrån transportsektorns behov att öka med 10–20 procent. Effekten för att klara detta finns inte, vilket staden larmades om sommaren 2018 strax före valet.

Vi har som alla vet tillräckligt med elproduktion totalt sett men inte kapacitet eller effekt att försörja Stockholm när vi bygger många bostäder, går över till eldrivna fordon, elanslutna färjor och mycket mer.

Den förra majoriteten genomförde sommaren 2018 ett antal möten med Svenska kraftnät, möten som jag förstod tyvärr upphörde efter valet. Sedan hände det ingenting förrän i mars 2019 när finansborgarrådet lovade att staden, som hon sa, står redo att ta ett helhetsansvar, bistå med expertis, planering och samordning bland annat genom att tillsätta en elgeneral.

Denna elgeneral är inte så mycket att hänga i julgranen vad gäller arbetade timmar i alla fall. Det tog nio månader att uppfylla löftet att hitta någon. Personen jobbade en kort tid och slutade sedan. Sedan tog det ytterligare sex månader innan en ny general hittades. Det är inte gott om generaler.

Denna viktiga samordningsfunktion borde naturligtvis ha varit prioriterad och fungerat under de två år som gått sedan valet, kan man tycka. Men det är alltså bara fyra månader som vederbörande har kunnat jobba med alla dessa uppgifter som jag talade om tidigare.

Det finns naturligtvis en hel del som har ett stort ansvar. Det största ansvaret, självklart i många avseenden, har också regeringen och myndigheter, Ellevio, Stockholm Exergi och andra. De har ju arbetat med en strategi bland annat. Rapporter har inlämnats till regeringen. Ytterligare en från Energimarknadsinspektionen kom för några veckor sedan. Det är utmärkt.

Storstockholm verkar betydligt mer aktiva än vad Stockholms stad är i frågorna kring energieffektivisering och effektbristen. Jag tycker nog att huvudstaden borde vara lite mer framåt i frågan än länet i övrigt med tanke på de speciellt stora utmaningar som Stockholms stad har jämfört med länet.

Min fråga är: Är finansborgarrådet nöjd med stadens insatser hittills? Har vi samordnat någonting konkret över huvud taget?

Anförande nr 24

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Tack för frågan!

Jan Valeskog säger att han sommaren före valet 2018 hade ett antal möten med Svenska kraftnät. Det var ju bra! Men Socialdemokraterna tog inte så många initiativ i den här frågan under den förra mandatperioden medan larmen kom om effektbrist – om man nu tycker att frågan var så viktig.

Det vi har gjort sedan vi tog över är just att se behovet av att samordna alla aktörer. Det kan vara kraftbolag och de som bygger de lokala och regionala näten men givetvis också Svenska kraftnät. Vi har också stora aktörer, inte minst de som är beroende av mycket eleffekt, till exempel datacentra och andra. Vi måste samla alla dessa intressenter och har en planering som sträcker sig tio år framåt i tiden. Vill man bygga ut lokala nät talar vi ju om sju åtta års planering.

Vi ser alltså på hur Stockholm ska se ut 2030 i ett elektrifierat samhälle. Då kan man inte komma på 2028 eller 2029 att oj, nu var det visst så att alla tunga lastbilar och all persontrafik är elektrifierad, för då kommer det inte att finnas lokala nät. Det måste planeras nu.

Vi har därför sagt att den planeringen måste in i översiktsplanen när man planerar stad. Vi måste ligga på de som bygger ut de lokala näten att samarbeta med staden och vår samordnare – elgeneralen – för att just ta fram den planeringen. Vi måste också säkerställa att det finns en enda väg in till Stockholms stad för alla de här aktörerna. Det handlar mycket om bygglovsfrågor, och det är mycket tillståndsfrågor när man ska bygga ut elektrifieringen. Det måste vi ha med. Vi måste samarbeta med bolagen när det handlar om när på dygnet vi tar ut effekt och jobba mycket smartare med AI och ny teknik så att vi inte belastar systemen onödigt mycket vissa tider på dygnet. Vi ska i stället hitta incitament för att sprida ut det.

Samordnaren, eller generalen, har också i uppgift att regelbundet träffa olika aktörer som Svenska kraftnät och alla de här bolagen som verkar för att vi ska stärka elektrifieringen. Vi hade också en hearing där vi bjöd in ansvarig minister. Det var väl första gången som ansvarig minister, alla bolag och alla aktörer tillsammans med KTH och andra faktiskt fanns med i en paneldiskussion och lyfte de här frågorna. I ett par timmar diskuterade vi det, och de sa själva att det här borde vi göra oftare. Det initiativet var det vi som tog.

Så nog händer det saker. Dels blickar vi långsiktigt framåt i tiden för att stärka elförsörjningen, dels har vi nära samarbete så att det ska vara snabba tillståndsprocesser när man bygger ut lokala nät. Men någonstans måste vi faktiskt fråga regeringen vad man gör nationellt för att stärka Stockholm när det gäller behovet av eleffekt för framtiden. Här behöver vi se ytterligare ambitioner.

Anförande nr 25

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Det är återigen en massa prat. Det händer väldigt lite trots allt. Det enda konkreta var hearingen. Det är det enda som har hänt på 24 månader.

På de här 24 månaderna har det varit prat om att ta fram, planera och samarbeta. Det pratas om ny teknik, AI, lokala nät och allt möjligt. Men av dessa 24 månader har det alltså funnits en general i fyra månader. Vad hinner en person som är ny i frågorna på den tiden? Det låter inte helt trovärdigt.

Man glömmer fort, men sommaren 2018 var faktiskt första gången som det larmades ordentligt kring de här frågorna. Jag tror att Skåne kom med ett motsvarande larm kring de viktiga effektfrågorna något år senare. Det är någon proposition på väg fram nu i dagarna kring frågorna om investering i elverksamheten. Jag såg några siffror om att det behövs 500 miljarder till 2045 över hela landet.

Det spelar ingen roll vilka frågor vi pratar om, det kan vara Arlanda, trafikfrågor som vi gjorde tidigare, miljöfrågor – det handlar alltid om andra. Och när vi ska göra någonting är det någon halvhjärtad insats med någon som har jobbat väldigt kort tid och som självklart inte kan ha hunnit utträtta så mycket. Då blir det mesta som sägs här tomma ord. Det tycker jag är tråkigt.

Nu ska jag inte älta det usla som har varit hittills, utan vi får hoppas att det blir friska tag och ett större engagemang här. Med engagemang menar jag inte bara prat utan aktion, möten och seminarier och allt som behövs för att samla de berörda. Det är ett problem med de här frågorna rent allmänt att det är rätt få som har kompetensen och helikopterperspektivet. Man måste samla experter av olika slag för att få kompetensen och kunskapen. Stockholms stad borde självklart ha de resurserna utan att hänvisa till andra att vara drivande även i den här frågan, men som i så många andra frågor ser vi tyvärr mycket passivitet. Det beklagar jag starkt.

Anförande nr 26

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Tack, Jan Valeskog, för ditt inlägg! Det är uppenbart – jag vill bara veta om Socialdemokraterna själva tog något initiativ i denna fråga under förra mandatperioden, när ni styrde.

Man kan säga att det bara är ord. Vi har tillsatt en samordnare, en general, som säkerställer att det finns *en* väg in. Det finns ett tydligt ansvar för att samordna de aktörer som verkar inom detta område, blicka framåt och lägga in i översiktsplanen hur vi planerar framåt i staden om vi också ska planera in lokala ledningar för elförsörjning. Hur säkerställer vi att vi också på ett smartare sätt kan planera stadens uttag när det gäller effekt?

Men det handlar också givetvis om samverkan med andra. Jag sitter själv nu i World Economic Forums styrgrupp för just energieffektivisering och effektfrågor, där vi tillsammans med näringsliv och forskare ska se hur vi kan skapa bättre system som stärker städernas möjlighet att genomföra transformationen till ett elektrifierat samhälle baserat på förnybara bränslen. Detta är en del i vårt arbete. Vi engagerar oss inte bara i Sverige utan nu också internationellt, där vi är på den högsta nivån och driver dessa frågor tillsammans med världsledande forskning men också näringsliv, som verkligen kan påverka.

Men någonstans handlar det också om hur Sverige i framtiden ska kunna säkerställa att vi har tillräcklig effekt till våra viktiga verksamheter, i en tid när inte bara elektrifieringen kommer utan också internet of things, 5G-utveckling och artificiell intelligens – allt detta som också kommer att kräva ytterligare effekt. Detta blir strategiska frågor.

Det gläder mig att Socialdemokraterna nu har vaknat upp och tycker att dessa frågor är viktiga. Men kom inte och säg att det inte händer något! Det har hänt mer under dessa två år än sammantaget när Socialdemokraterna styrde. Nu tillsätter vi en ansvarig och pekar på förenklade tillståndsprocesser. Vi lyfter blicken mot framtiden, tio år framåt. Hur ska vi planera vår stad? Var ska vi hämta energi när den tunga trafiken elektrifieras? Och hur ska vår stad kunna ställa om på bästa sätt för en elektrifierad persontrafik? Detta är några frågor som vi lyfter, och vi kommer givetvis inte att tappa tempo i det viktiga arbetet.

Anförande nr 27

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Inte tappa tempo, hörde vi här. Jag vet inte om jag ska börja gråta i talarstolen. Två år, 24 månader, har gått. Vi har haft en general i fyra månader, som självklart inte har hunnit göra något. Vi har hört om en hearing – det enda konkreta på 24 månader. Det är inte så imponerande.

Det finns en fördel rent politiskt med att vi alla här är överens om framtidsbilden av det ökade behovet. Men vi trodde när vi diskuterade dessa frågor 2018 – då effektfrågan dök upp och faktiskt var akut – att man nu måste sätta fart. Vi har skrivit motioner och tagit upp det på olika sätt. Det enda vi ser är att man inte får fart på aktiviteterna.

De vackra orden i all ära – de kanske fungerar i någon debatt där finansborgarrådet deltar. Men skulle någon ställa frågan till finansborgarrådet om vad ni har gjort konkret blir svaret ingenting, förutom hearingen. Det är inte imponerande.

Anförande nr 28

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Jag fortsätter att tala för döva öron om allt vi gör. När vi styrde tidigare, 2009, fattade vi beslut om medfinansiering av Stockholms Ström, som också långsiktigt kommer att stärka effekten till Stockholmsregionen. Det är ytterligare ett exempel där vi moderater har varit med, i gott samarbete med de grönbå.

Dessutom har Stockholms stad en väldigt aktiv roll i Storstockholm. Vi sitter i AU, och vi är högst ansvariga också för det som Storstockholm tar fram. Så när Jan Valeskog berömmar Storstockholm är det klart att Stockholms stad har varit högst medverkande i arbetet med att lyfta frågorna i det forumet. Vi ser ett värde i att samarbeta med alla kommuner i länet i dessa frågor, för vi är beroende av att det finns eleffekt i hela regionen.

Vi är alltså inte skilda öar, snarare tvärtom. Vi har stärkt samverkan och lyft dessa frågor högt upp på dagordningen så att till och med Socialdemokraterna numera tycker att detta är viktigt.

§ 10 Frågestund

Fråga nr 1. Finansiering av spårvagn till Ropsten

Anförande nr 29

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Detta är en jättestor fråga, som tyvärr verkar ha blivit fördold i debatten. Regionen har i sin budget alldeles nyligen sagt att en spårväg till Norra Djurgårdsstaden kommer att kosta mellan 5 och 6 miljarder för både spår och fordon. De pengarna drog man nu tillbaka, för man skulle spara 20 procent av investeringarna. Det är nu alltså noll kronor, och många av oss är oerhört förvånade över detta.

Problemet är att regionrådet Tamsons samtidigt har sagt att om det ska bli något får vi under flera år diskutera finansieringen av spårvägen med Stockholm och Lidingö. Detta är naturligtvis sensationella uppgifter. Samtidigt som man ska diskutera frågan i flera år drar man bort de pengar, mellan 5 och 6 miljarder, som fanns i budgeten för detta projekt. Hur ser finansborgarrådet på denna mycket märkliga utveckling?

Anförande nr 30

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Tack så mycket, Jan Valeskog, för frågan! Det är riktigt att kollektivtrafiken och dess försörjning framför allt är en fråga för regionen. I detta läge kan jag också konstatera att man har sagt att man just nu skjuter investeringen på framtiden, mycket beroende på den ansträngda ekonomiska utvecklingen efter corona.

Därutöver säger man ändå att man ska förstärka kollektivtrafiken till området. Det handlar om utökad busstrafik med längre fordon och ytterligare framkomlighetsåtgärder, som längre busskörfält. Det kan också bli tal om matarbussar. Jag har själv suttit på möten där man har beskrivit hur man ändå kan öka försörjningen med kollektivtrafik till området. Det ska inte just nu bli spårväg, men det täcker ändå det behov som finns, enligt trafikförvaltningen. Här har man alltså försökt vara flexibel, och det viktigaste är ändå att man hittar en försörjning med kollektivtrafik till området.

Anförande nr 31

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Problemet är att man i Norra Djurgårdsprojektet är alldeles förtvivlad över att inte få besked om det är spårväg eller buslösning som gäller. Det släcker ut en massa byggrätter om man ska reservera plats för spårväg, och om det inte blir av är detta naturligtvis i praktiken en stor kostnad för staden. Att då, som regionrådet säger, hålla på och diskutera detta under flera år – vad är detta? Vi håller på och bygger Norra Djurgårdsstaden nu och måste veta här och nu.

Jag kan hålla med finansborgarrådet om att en buslösning också kan fungera – absolut. Men vi måste få veta vad som gäller. Ni måste ta upp diskussionen med

regionen så att vi får ett svar och framför allt projektet i Norra Djurgårdsstaden får veta vad som gäller.

Att plocka bort 5 miljarder – en hel del av de pengarna måste man ju ha också om man ska ha en busslösning. En stor bussterminal ska ju byggas någonstans i Norra Djurgårdsstaden. Bussar, fordon och terminaler kostar också ett par miljarder eller kanske ännu mer. Detta är en mycket märklig situation. Vad gör vi?

Anförande nr 32

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Tack, Jan Valeskog, för frågan! Detta föranleder oss att sätta oss med regionen och diskutera så att det blir tydliga besked om vilken lösning det blir. Det måste ändå till en förstärkning av kollektivtrafiken i området. Om det inte blir spårvagn kan matarbussar vara ett fullgott alternativ, tänker jag.

Vi tar med oss frågan och sätter oss med regionen så får vi se om vi kan återkomma med tydligare besked.

Anförande nr 33

Borgarrådet V a l e s k o g (S): För att slutföra frågan är det ingen hemlighet att trafikregionrådet har sagt att Stockholm och Lidingö i så fall får finansiera denna lösning. Jag antar att han i första hand syftar på spårvägen. Jag måste fråga: Tycker finansborgarrådet att det är en lämplig lösning att Stockholm och Lidingö ska stå för merparten av de dryga 5 miljarder som det hela ska kosta? Vilken är finansborgarrådets principiella hållning?

Anförande nr 34

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Tack, Jan Valeskog, för frågan! Den principiella hållningen är att det är regionen som har huvudansvaret för finansiering av kollektivtrafik. I andra delar av landet har man kommunförbund, som tydligare kan koppla ihop investeringar i kollektivtrafik med bostadsbyggande. Så har vi inte valt att ha det i Stockholmsregionen; då är det regionen som är ansvarig.

Ibland är vi med och medfinansierar, som vid tunnelbaneutbyggnaden. Vi är också med och medfinansierar investeringar i Svenska kraftnäts utbyggnad. Vi är med och medfinansierar ganska mycket. Men vi har också en låneskuld som jag är väldigt bekymrad över. Därför är jag mån om att ansvaret bör ligga där det hör hemma, och i detta fall är det regionen som har ansvaret för kollektivtrafiken.

Fråga nr 2. Skjutningar på Järva

Anförande nr 35

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Ingen av oss har ju missat det eskalerande våldet i Järva. Sedan i juni har vi haft 17 eller 18 skjutningar. En våldsspiral har satt igång, med vedergällningar och omfattande otrygghet för dem som bor i Järva. Mina

föräldrar till exempel, som bor i Tensta, känner jättestor otrygghet över att över huvud taget gå och handla. Så ska ingen behöva ha det där de bor.

För några veckor sedan gick du, Anna, ut och krävde att polisen skulle utlysa en nationell särskild händelse för att omfördela resurser. Det som förvånar mig är att vi i Stockholm inte har utlyst en särskild händelse här, det vill säga aktiverat vår krisledningsnämnd för att kunna fatta snabba beslut, för att kunna stötta upp Trefasprojektet i Järva med extra resurser så att inte ordinarie resurser trängs ut och för att man ska kunna ha en gemensam krisorganisation för Järva. Min fråga är: Varför ska polisen utlysa en särskild händelse när vi inte gör det?

Anförande nr 36

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Tack, Clara, för frågan! Jag tror att vi alla tar denna situation på största allvar. Anledningen till att jag ville se en nationell särskild händelse inom polisen är att vi när vi i Stockholmsregionen utlyser särskilda händelser ur en polisiär vinkel omfördelar poliser i regionen – har vi fortfarande färre poliser i regionområdet än 2015. Jag menar därför att vi, precis som i Uppsala och Malmö, skulle behöva förstärkningar med utredare och andra resurser från andra delar av landet. Det var därför jag ville se en särskild händelse i Stockholm.

När det gäller krisledningsnämnden tror jag att man ska vara försiktig. Det är vid tillfällen av akut kris man måste gå in operativt och fatta beslut som är överställda alla andra stadsdelar och nämnder. Det ska dessutom handla om till exempel ett terrorattentat eller, som nu, en stor pandemi. Man aktiverade inte krisledningen 2017 – ett rekordår när det handlar om skjutningar i Stockholm – och man har inte gjort det tidigare heller.

Vi vet alla vad som måste till. Vi måste satsa på förebyggande insatser, men vi måste också jobba med repressiva insatser, tillsammans med polis och kriminalvård. Jag är glad att du nämner Trefas; jag tror själv väldigt mycket på det arbetet. Detta är något som har tillkommit: att vi både har prioriterat resurser i stadsdelarna, lokalt men också på stadsledningskontoret och i socialnämnden, och att vi jobbar tillsammans. Vi sätter kriminalvård, polis och Stockholms stad i tät samverkan med varandra för att hitta framåt, och vi gör tydliga satsningar på avhopparprogram. Där har vi lagt medel, och vi kommer sedan i budgeten att återkomma till hur vi tänker oss att förstärka det arbetet. Men jag tror inte att det behövs en krisledningsnämnd för att förstärka Trefas, till exempel.

Anförande nr 37

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Jag hör vad du säger. Men när vi ser en eskalerande våldsutveckling i Järva, med en våldsspiral som sorgligt nog kanske inte får något slut på ett tag, måste vi inse att krisledningsnämnden är det verktyg vi sätter in i händelse av kris, när vi behöver kunna fatta snabba beslut, när vi behöver kunna omfördela medel och när vi måste samordna nämnderna. Jag menar att det inte råder normalläge i Järva. Det är en kris, och den krisen berör hela Stockholm.

Vi ser att vi har två stadsdelsnämnder, socialnämnden och, i vissa fall, arbetsmarknadsnämnden som behöver komma in. Vi behöver framför allt omfördela medel. Trefas är en fördjupning av samarbetet – det är jättebra. Men det görs inom ramen för ordinarie budget. Jag menar att dessa stadsdelar inte ska behöva tänka på vad en avdelning av de mest erfarna socialsekreterarna från ordinarie verksamhet till Trefas får för konsekvenser för alla andra, som fortfarande har helt vanliga ärenden att handlägga. Därför borde vi ha tillfört pengar mycket snabbare och inte väntat till nästa budget.

Anförande nr 38

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Jag tror fortfarande inte att det skulle behövas en krisledningsnämnd för att tillföra resurser för det här samarbetet; det har redan gjorts. I förra årets budget, som gäller för i år, avsatte vi 9 miljoner kronor för ett avhoppprogram. Det ingår såklart också i detta samarbete, i och med att Trefas är tänkt att leda till avhopp.

Därtill har vi också en särskild fond för placeringar, och det vet stadsdelarna om. Det ska inte vara så att stadsdelar inte placerar i dessa områden beroende på att det fattas budgetmedel. Signalen är väldigt tydlig: Vi måste omhänderta de unga som riskerar att antingen skjuta någon annan eller skjutas själva på grund av den eskalerande konflikten mellan olika gäng. Där är signalerna glasklara, och det vet verksamheten.

Jag tror att man ska vara försiktig med att påkalla krisledningsnämnd, för då blir frågan: Varför gjorde man inte det 2017, när skjutningarna var ännu fler?

Anförande nr 39

Borgarrådet L i n d b l o m (V): När det gäller att skjuta till medel kan det göras i samband med T1:an eller budgeten eller genom en krisledningsnämnd. Jag menar att det när våldsspiralen satte igång ungefär i juni var ett gyllene tillfälle att skjuta till extra medel.

Det är väldigt bra med avhopparverksamhet; det var därför vi startade den centrala avhopparverksamheten 2016. Det är väldigt bra att man säkerställer att det finns tillräckligt mycket medel för placeringar även om vi tycker att de inte borde ligga i en fond utan skickas ut till stadsdelarna. Men det jag talar om är handläggarna. För att klara av ett sådant projekt som Trefas, med enormt komplexa, tunga ärenden, behöver man avdela de absolut mest erfarna socialsekreterarna för att jobba med detta arbetssätt. Det innebär att hela resten av verksamheten drabbas.

I dag måste man göra denna avdelning av medarbetare och förstärka handläggningen inom ramen för ordinarie budget. Jag menar att om vi hade tagit tillfället i akt och aktiverat krisledningsnämnden hade man kunnat skjuta till pengar redan i somras.

Anförande nr 40

Borgarrådet K ö n i g J e r l m y r (M): Ordförande! Jag beklagar, men det känns lite som effektsökeri att påkalla krisledningsnämnden bara för skjutningar. Varför

gjorde man inte det 2017? Man säger att Trefas kommer att behöva det. Jag har dragningar med socialborgarrådet, och vi följer detta samarbete oerhört noga. Vi sitter med dem som är involverade och följer upp vilka behov de har. Det är inte så att det skulle behövas ett krisledningsbeslut för att stärka det arbetet.

Det har funnits medel för extra satsningar avsatta detta år för att kunna jobba med det här. Det är klart att vi ser ett värde i att nu permanenta Trefas – det ska finnas kvar och utökas. Med detta följer såklart resurser. Men vi behöver ingen krisledning för det, utan vi kan i våra egna verksamheter fatta vilket behov som finns. Då är vi snabba att möta det. Det är också fördelen med detta: Det är ett nytt sätt att arbeta, på individnivå. Det kan förändras, och då är vi med och stärker upp där det behövs.

Fråga nr 3. Fastighetsnämndens långsiktiga ekonomiska åtaganden

Anförande nr 41

P e t e r W a l l m a r k (SD): Fru ordförande! Nu kommer vi tillbaka till det här tråkiga med fastighetsnämnden. Jag sitter också där med Dennis Wedin, och vi ser hur siffrorna ser ut och, framför allt, hur fastighetskontoret aviserar att kostnadsläget är akut.

Jag skulle vilja lyfta en fråga som har tagits upp av fastighetskontorets ansvariga. Det handlar om att våra – vad ska vi kalla det? – konstnärateljéer runt om i staden, som är ganska många i dag, inte har kostnadstäckning för sin egen verksamhet. Framför allt täcker inte hyresintäkterna det normala underhållet av fastigheterna. Så jag tänkte kort och gott fråga: Vad säger fastighetsborgarrådet om detta?

Anförande nr 42

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Det är alldeles rätt som Peter Wallmark säger: Vi har verkligen allvarsamma diskussioner i fastighetsnämnden när det kommer till det ekonomiska läget för nämnden långsiktigt. Där finns det många stenar att vända på. En sak är just att vi har den mer öppna diskussionen om exempelvis utmaningarna när det gäller underhållsskulden och vad vi behöver göra för att komma till rätta med detta.

I och med att det blev mörkt i den tidigare debatten och kanske även nu, i den här diskussionen, vill jag bara skicka med en positiv sak. Man har verkligen under lång tid fått upp fastighetsnämndens driftsnetto, från ca 40 procent 2006 till 56 procent 2019. Det går åt rätt håll när det gäller detta, och det är något som vi verkligen jobbar med – så att det inte blir alltför grått.

En viktig del är också att vi verkligen säkerställer att resurserna går till de fastigheter som är viktigast när det gäller våra kärnuppgifter. En sådan kärnuppgift är exempelvis idrotts- och kulturverksamheter.

Det är bara att konstatera att vi har en löpande dialog med våra hyresgäster, där en viktig del från fastighetsnämndens håll givetvis är att vi behöver få in intäkter. Det handlar i grunden också om att inte upprepa samma problem igen. Om vi inte får in

intäkter kan vi inte heller ta hand om respektive fastighet, och då riskerar vi att bidra till att underhållsskulden växer. Om vi kan uppfattas som hårda i vissa förhandlingar är det just därför: Vi måste få en ekonomisk hållbarhet.

Detta jobbar vi med löpande, exempelvis inom det område som Peter Wallmark nämner. Men ibland måste också fastighetsnämnden ha ett helhetsperspektiv.

Anförande nr 43

P e t e r W a l l m a r k (SD): Tack för en del av svaret! Jag skulle dock gärna vilja att vi återknyter till just detta med kulturbostäderna och kulturateljéerna i stadens regi. Du vet precis som jag att de har ett akut renoveringsbehov i dag. Vi måste tömma dem och försöka hitta ersättningslokaler till dem som vill bruka detta i dag.

De har, som jag sa, inte kostnadstäckning på sina hyror som de betalar till staden i dag. Det är väldigt subventionerat. Tyvärr är det i dag fastighetskontorets ansvar att ta underskottet åt kulturnämnden, i det här fallet. Vi fick ju inte ansvarsfrihet i fastighetsnämnden just på grund av att det skett en långsiktig misskötsel under många år.

Vi tittade också på att väldigt många i dessa lokaler inte har någon avyttring av sin verksamhet. De är i lokalerna sedan 30 år tillbaka och har ingen kommersiell verksamhet över huvud taget. Frågan är hur länge staden ska kunna hålla dem under armarna.

Anförande nr 44

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Givetvis måste vi alltid ha en öppen och ärlig diskussion om vårt fastighetsbestånd och i vilka delar vi exempelvis måste få en bättre styrning. Jag har definitivt stött på vissa problem, exempelvis när något på papperet står som en konstnärateljé och det sedan är uppenbart att den under lång tid snarare har använts som bostad. Sådana saker ser jag allvarligt på, och det är viktigt att fastighetsnämnden och fastighetskontoret verkligen är på den frågan, hela tiden kollar på respektive avtal och ser till att allt går till på rätt sätt.

Det är resurskrävande ibland när det exempelvis handlar om ganska små fastigheter, och man måste ha resurser även för de större projekten. Vi ska givetvis kolla på hyresnivåerna, som ska vara enligt de riktlinjer vi har. Men exempelvis en sådan fråga som den jag nu nämner är också en sådan sak som vi måste jobba löpande med.

Anförande nr 45

P e t e r W a l l m a r k (SD): Det känns faktiskt som att ambitionsnivån ligger åt samma håll, i alla fall i stort.

Detta är ofta lokaler som ligger på stadens absolut bästa AA-lägen. Vi skulle kunna ta ut en marknadsmässig hyra här. Är det inte dags att vi, med den ekonomi vi har i staden och i fastighetsnämnden, tar ett omtag? De kommersiella krafterna måste väl

få verka även inom kulturen? De som använder dessa lokaler har ingen kommersiell verksamhet, och vi subventionerar dem. Det här måste vi väl göra om?

Nu måste staden tömma dessa fastigheter, och vi måste renovera dem efter hur fastighetskontoret vill göra detta. Det är inget som de som bor i lokalerna ska kunna styra åt fastighetskontoret, utan det är vårt ansvar att ha en långsiktig plan för stadens samtliga fastigheter framöver. Jag hoppas att vi delar den ambitionen.

Anförande nr 46

Borgarrådet W e d i n (M): Jag tackar för frågan. Det är viktigt – vi ska givetvis ha ett helhetsperspektiv. Och det är viktigt att konstnärer har någonstans att vara i Stockholm; det är en given utgångspunkt.

Men ett problem som jag kan peka ut är att om vi sitter på fastigheter där vi är försiktiga med att ta ut hyra eller liknande riskerar man att inte ta hand om underhållet i dessa fastigheter, vilket innebär att centralt belägna, fina fastigheter inte tas om hand. Det är inte acceptabelt, och därför måste vi verkligen se till respektive fastighet.

Det är viktigt att vi har en respektfull dialog om exempelvis hyresnivåer inför en sådan renovering. Men det är också viktigt att vi inte skjuter på renoveringen på grund av risken för att hyran i så fall kanske höjs. Det är ett viktigt medskick från fastighetshåll.

Fråga nr 4. Förturer i bostadskön för våldsutsatta

Anförande nr 47

A n n a R a n t a l a B o n n i e r (FI): Jag har ställt denna fråga tidigare, men jag får inga bra svar. Framför allt får jag väldigt dålig verkstad. Ni gick ju i början av mandatperioden ut stort och lovade att det skulle bli lättare för våldsutsatta kvinnor att få förtur i bostadskön. Detta har ni verkligen inte levererat. I stället har antalet beviljade förturer sjunkit till hälften. Av alla förturer som beviljas har andelen sjunkit från 70 till 40 procent på två år. Andelen våldsutsatta som har fått förtur är enligt Bostadsförmedlingen 3 procent av dem som ansökt. Det faktiska antal som får förtur har snarare minskat än ökat under ert styre.

Trots att ni gjorde en översyn av riktlinjerna och igen gick ut med att det skulle bli fler förturer till våldsutsatta har ni ändå inte levererat. Vad tänker du göra åt detta, Dennis Wedin, på riktigt?

Anförande nr 48

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Om jag börjar i rätt ände är ambitionerna ändå höga och fortsätter att vara det. Där tror jag att vi i grunden ändå är överens med varandra. Detta är en väldigt viktig fråga, och det är inte en slump att vi gick ut hårt i början av perioden. Det är och fortsätter att vara vår ambition att våldsutsatta kvinnor måste stärkas i allvarliga situationer. Detta fortsätter vi att jobba med på olika sätt.

Sedan får man vara ärlig och säga att regelverken kring detta visar sig vara komplicerade. Vi har diskuterat denna fråga tidigare, och jag var då mån om att påpeka vad vi verkligen har gjort i den mån det har varit otydligt i olika delar av strukturen – det gäller alltifrån rummet där man beslutar om förtur på relationscentrum och liknande. I hela den kedjan är det viktigt att alla är medvetna om den stärkta rollen för våldsutsatta kvinnor och att det är den våldsutsatta som ska kunna bo kvar, inte våldsutövaren i en relation. Det är exempelvis viktigt att polisanmälan inte är obligatoriskt för detta.

Detta är en viktig del som vi fortsätter att arbeta utifrån. Vi har konstaterat, exempelvis när detta har varit uppe tidigare i Bostadsförmedlingen, att det är viktigt att vi också kollar på andra ställen inom staden som ägnar sig mer åt denna fråga. Det är inte bara förtur det handlar om, utan mycket av detta arbete sker exempelvis inom ramen för socialnämndens ansvar. Det är de som ansvarar för exempelvis frågan om våld i nära relationer och hemlöshetsfrågor. Sedan kan Bostadsförmedlingen bistå socialnämnden, exempelvis med förtursverksamhet.

Anförande nr 49

A n n a R a n t a l a B o n n i e r (FI): Jag förstår, Dennis, att detta inte är en prioriterad fråga för dig, men du kan faktiskt inte den här frågan. Häromveckan var jag på ett möte med Bostadsförmedlingen och ställde just dessa frågor, och deras svar var att de numera tillämpar reglerna mer restriktivt därför att de har uppfattat detta från förtursutskottet. Du har faktiskt ingen koll på vad som pågår i det utskottet fast du sitter i den styrelse som utser det, där en annan moderat är ordförande.

Det är också lustigt att du nämner andra delar av staden. De signaler man får är att det ska bli svårare att placera inom SHIS och att möjligheterna krymper mer och mer. Men ni går ut och säger att det ska bli lättare. Detta med polisanmälan har vi rätt ut förut, Dennis. Det var inte obligatoriskt innan heller.

Det som har hänt är att ni går ut och lovar en sak publikt och uppenbarligen säger en annan sak i det utskott där ni själva är ansvariga. Jag tycker att det är fruktansvärt dåligt, och det är de våldsutsatta som får betala priset för detta.

Anförande nr 50

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Feministiskt initiativ vill givetvis blåsa upp denna fråga till att handla om en konflikt. Men ibland finns det faktiskt inte någon politisk konflikt även om man försöker rättfärdiga sin politiska existens och vill få det till att det skulle råda en sådan konflikt. Vi tror att vi alla är överens om att detta är en väldigt viktig fråga.

Sedan handlar det om ett väldigt komplicerat regelverk, exempelvis när det gäller förtur. Varför? Jag kan bara konstatera att det är komplicerat just för att det handlar om att vi enligt lagstiftningen ska kunna ha en rak kö. Då kan vi inte ha en för bred förtur. Oavsett politisk majoritet har det också varit restriktivt, som exempelvis när ni satt, på så sätt att det måste utgå från lagstiftning. Detta är alltså inte en helt lätt fråga.

Men vi har på olika sätt jobbat med att stärka våldsutsatta kvinnors situation, exempelvis inom socialnämndens arbete. Vi jobbar till exempel brett med försöks- och träningslägenheter. Detta är ett brett spektrum, där ambitionen verkligen är hög.

Anförande nr 51

A n n a R a n t a l a B o n n i e r (FI): Tack, Dennis, men dina ambitioner hjälper inga våldsutsatta kvinnor. Jag kan också tala om för dig att vi på det relationsvårdsteam där jag jobbar blev av med möjligheten till försöks- och träningslägenheter för ungefär ett år sedan, så det kan du också kolla över.

På tal om det komplicerade regelverket har jag några förslag till dig. FI i Stockholm har precis lämnat in en motion där vi tycker att personer som har flytt och bott på skyddat boende ska få möjlighet till ett tryggt boende efter avslutad placering. Motionen innehåller två förslag till ändringar av det komplicerade regelverket. För det första: Ta bort tvåårsregeln. Det är helt orimligt att en person som har bott i Stockholms stad, flytt från våld, under en kort period bosatt sig i en annan kommun och kommer tillbaka ska vänta två år innan man är aktuell för förtur. För det andra: Ta bort kravet på skuldfrihet. Ekonomiskt våld är enormt vanligt i samband med våld i nära relationer. Våldigt många män skuldsätter sina kvinnor genom att ta lån i deras namn, starta företag i deras namn eller anmäla felaktiga saker till exempelvis Försäkringskassan så att de får skulder. I dag görs inga sådana undantag. Jag tycker att de kommunala bostadsbolagen kunde börja med det. Varsågod för tips!

Anförande nr 52

Borgarrådet W e d i n (M): Det är mycket uppskattat med tips! Det är väl lite prekärt att det, om jag inte minns fel, var Feministiskt initiativ som satt i den politiska majoriteten när man införde tvåårsregeln. Så det är lite märkligt att du beskyller mig för en regel som du var med och införde. Tonläget är högt, men det visar bara att Feministiskt initiativ inte har något politiskt existensberättigande längre.

Fråga nr 5. Hjulstaskolan

Anförande nr 53

Borgarrådet K a s i r g a (S): Fru ordförande och fullmäktige! Min fråga gäller Hjulstaskolan. Det är en skola som ligger i Järva och som under en tid har uppmärksammats av medier. Detta är en skola som även under förra mandatperioden, när vi styrde, hade utmaningar. Skolresultaten låg då på ca 37 procent när det gäller behörighet till gymnasiet. Genom våra insatser och genom resursfördelning lyckades vi faktiskt höja resultaten till 59 procent.

Föräldrarna och personalen har larmat medierna och även utbildningsförvaltningen om missförhållanden. Jag vet att utbildningsförvaltningen har agerat och vidtagit åtgärder. Nu undrar jag vad skolborgarrådet tänker göra för att säkerställa att inte fler skolor i staden drabbas av samma problem.

Anförande nr 54

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Tack, Kadir Kasirga, för frågan och ditt engagemang i dessa frågor! Det har vi gemensamt. Vi talade just om Hjulstaskolan inte minst på senaste nämnden, tror jag, eller om det var gruppleadmötet.

Vi gör nu en stor satsning på Järvafältet. Vi gör om organisationen så att vi numera har en grundskolechef som ansvarar för hela det området och har ett väldigt stort fokus på det. Vi ser redan nu att resultaten har vänt. I många skolor går resultaten upp, och det gläds vi åt allihop. Det handlar inte om bara en åtgärd utan om en rad olika: trygghetsfrågor, stöd i undervisningen, HR-frågor som gäller personal och personaltillsättning och inte minst det nära samarbete som sker med elevhälsoteamet.

Frågan om Hjulstaskolan har varit en utmaning i många år; det känner du också till. Det är inte ovanligt att föräldrar ger uttryck för oro på det här sättet, men detta var lite exceptionellt. Därför har vi också tagit till exceptionella åtgärder. I dag tillträder en ny rektor på skolan, just för att visa att vi tar ordentliga krafttag. Men med detta sagt vill jag vara väldigt tydlig med att det inte är så att den rektor som har varit där tidigare inte gjort ett bra jobb – hon har gjort ett fantastiskt bra jobb. Men ibland kommer man till ett läge där man är tvungen att göra en tydlig förändring, och detta bedömdes vara ett sätt.

Anförande nr 55

Borgarrådet K a s i r g a (S): Fru ordförande! Tack för svaret, skolborgarrådet! När det gäller skolresultaten i de socioekonomiskt utsatta områdena går de generellt upp i Sverige, och det är bra. Men det finns fortfarande stora skillnader mellan skolor, även i de mest socioekonomiskt utsatta områdena. Det ser vi också när det gäller gymnasiebehörighet, godkänt betyg i alla ämnen och meritvärden.

När det gäller Hjulstaskolan, om vi återgår till den, beskrivs i de rapporter som har kommit till vår kännedom en arbetsmiljö som inte är acceptabel, speciellt för våra pedagoger och även för våra elever. Jag undrar vad skolborgarrådet har gett för direktiv för att stärka samarbetet mellan föräldrarådet, det vill säga hemmet, och skolan och för att säkra arbetsmiljön för dem som vistas i skolan.

Anförande nr 56

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Vi vidtar, som jag sa, en rad åtgärder just nu; inte minst byter vi ledning. Jag träffade föräldragruppen ganska snart efter detta, och jag var också den som drev på så att alla dessa processer inleddes betydligt tidigare än de kanske från början var planerade. Jag är alltså glad för att allt detta har gått väldigt fort. Det är inte många veckor sedan vi fick larmen från föräldrarna och även från lärare. Jag vill påstå att vi inom på sin höjd tre veckor – kanske är det bara två – har vidtagit en rad åtgärder, så jag känner mig väldigt nöjd med hur utbildningsförvaltningen har kunnat prioritera den här frågan.

Men detta betyder inte att vi kan vara nöjda, utan nu gäller det att följa upp. Jag kommer själv att hela tiden följa upp med Happy Hilmarsdottir, som är grundskolechef därute, och se hur detta utvecklar sig. Jag förutsätter att jag ska kunna komma ut dit så snart som möjligt och träffa den nya ledningen, lärare och elever.

Anförande nr 57

Borgarrådet K a s i r g a (S): Det gläder mig verkligen att skolborgarrådet kommer att följa upp detta. Det kommer vi också att göra från utbildningsnämndens sida.

Min sista fråga handlar om eleverna, som verkligen har varit utsatta. Jag utgår från att de därför behöver extra stöd i skolan, och det är viktigt att man säkerställer att de får rätt stöd i rätt tid. Jag undrar vad skolborgarrådet har gett för direktiv till utbildningsförvaltningen och Hjulstaskolan för att dessa elever ska få det stöd de behöver.

Som jag nämnde i min inledning var denna skola en förebildsskola 2016–2018. Vi lyckades höja resultaten där till 59 procent. Men nu faller resultaten som en sten. Vad tänker skolborgarrådet göra i den frågan?

Anförande nr 58

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Huruvida betygen sjunker som en sten är för tidigt att säga – det har vi inte riktigt sett något av. Nu hoppas vi att insatserna snarast ska förändra förhållandena på den här skolan. Det är självklart att vi kommer att sätta in alla åtgärder som krävs för att det ska bli lugn och ro och studiero och för att eleverna ska kunna fokusera på det viktiga kunskapsuppdrag man har där ute. Vi gör i budgeten en generell satsning på hela Järva. Vi ska jobba med just deras skolresultat och höja kunskapsresultatet.

Jag kommer personligen att följa detta arbete väldigt nära. Det är intressant att se vilka insatser som gör skillnad: trygghet, lugn och ro, fokus på kunskapsuppdraget, stöd till lärare, förstelärarsystemet som fungerar på ett utmärkt sätt där ute och, inte minst, det socioekonomiska stödet, där vi verkligen har muskler för att kunna hjälpa dessa utsatta skolor.

Fråga nr 6. Företaget Enklare Vardag inom ledsagning

Anförande nr 59

R o b e r t M j ö r n b e r g (V): Ordförande, ledamöter, stockholmare och Jan! I mars 2019 diskuterade jag och äldreborgarrådet hemtjänstföretaget Enklare Vardag. För den som inte kommer ihåg detta kan jag sammanfatta diskussionen med att hemtjänstföretaget Enklare Vardag var förknippat med en lång rad oegentligheter, som kom till ytan av olika skäl. Som en konsekvens av detta hävde staden i april 2019 företagets rätt att bedriva hemtjänstverksamhet.

Det förekom exempelvis att personalen fick betala tillbaka sin lön kontant. De äldre fick inte den hjälp de hade rätt till enligt sina biståndsbeslut, och det förekom

upprepade brister som gällde både tidrapportering och att nycklar till äldre försvann. Dessa faktorer, tillsammans med det faktum att man hade dubbelregistrerat timmar hos brukare i olika kommuner, fick slutligen staden att häva avtalet. Stockholm var lite senare i startblocken, men till slut sällade man sig till Upplands Väsby och Järfälla kommuner och sa upp avtalet med Enklare Vardag och med ägarens andra hemtjänstföretag.

Min fråga är: Bedriver Enklare Vardag i dag verksamhet inom avlösning och ledsagning? Vi har ställt denna fråga till socialförvaltningen.

Anförande nr 60

Borgarrådet J ö n s s o n (L): Tack så mycket för denna fråga! Precis som du beskriver uppdagades ju våren 2019 en massa problem kring denna verksamhet på hemtjänstsidan. I samband med detta inledde man från socialförvaltningen i Stockholm och flera andra kommuner en tillsyn av avlösnings- och ledsagningsidan, som omfattas av ett socialtjänstlagsbeslut. Problemet då var att man inte kunde belägga avtalsbrott, så denna fråga handlar om juridik snarare än politik.

Det som har hänt nu är att de under våren har fått sitt tillstånd indraget av IVO. Problemet är att de har överklagat detta. Vad vi har förstått ska överklagandet nu vara klart, och de har fått tillståndet indraget. Problemet är att vi inväntar att domen ska vinna laga kraft. Om den gör det kommer avtalet att sägas upp, för man får inte bedriva denna typ av verksamhet utan tillstånd. Men dit har juridiken inte riktigt hunnit än.

Anförande nr 61

R o b e r t M j ö r n b e r g (V): Tack så mycket för ditt svar, Jan! Jag uppfattade inte riktigt om du svarade på min fråga om de i dagsläget bedriver verksamhet – jaha, det gör de. Det är just detta som är pudelns kärna för mig: att de kan bedriva verksamhet. Från vårt perspektiv har stadens brukare enligt LSS och socialtjänstlagen rätt att inte behöva ha en utförare som är kraftigt inblandad i ekonomisk brottslighet med mera. Utifrån ett personalperspektiv är detta dessutom lika viktigt.

När det gäller kravställningen utifrån förfrågningsunderlagen vet jag att du i mars förra året hade chansen att ställa dig bakom starkare kravspecifikationer, vilket Alexandra Mattsson Åkerström från oss och Anna Rantala Bonnier från Feministiskt initiativ har föreslagit. Anser du att det är rimligt att företaget som Enklare Vardag i dagsläget kan bedriva annan verksamhet på Stockholms stads uppdrag?

Anförande nr 62

Borgarrådet J ö n s s o n (L): Om man inte har de tillstånd som krävs ska man givetvis inte bedriva verksamhet i vår stad. Problemet är bara att vi lever i ett rättssamhälle, där de juridiska processerna måste ha sin gång innan man kan säga upp denna typ av avtal. Detta är det svar som finns att ge. Så fort detta är klarlagt ska de inte vara kvar. Men de bedriver verksamhet i dag; så är det faktiskt.

Anförande nr 63

R o b e r t M j ö r n b e r g (V): Tack återigen, Jan, för klargörandet av din syn på detta. Vi kanske till och med i framtiden kan slå våra kloka huvuden samman när det handlar om att skärpa kravspecifikationerna, så att vi inte återigen hamnar i den här situationen: att det förekommer rent kriminella företag som håller på med diverse skit, på ren svenska. Ursäkta att jag svär i talarstolen! Vi måste helt enkelt kunna garantera våra invånare att verksamheter som bedrivs på uppdrag av oss inte är tätt kopplade till ekonomisk brottslighet.

Anförande nr 64

Borgarrådet J ö n s s o n (L): Det håller jag verkligen med om!

Fråga nr 7. Vad gör Stockholms stad för att minska smittspridningen på stadens skolor?

Anförande nr 65

M a r t i n W e s t m o n t (SD): Fru ordförande! Vi kan tyvärr se att smittspridningen åter ökar i Stockholms stad. Vi har också fått rapporter om att man till exempel på en skola i Haninge, Fredrika Bremergymnasiet, ser att ett antal elever och även en lärare har smittats med covid-19. Det finns med andra ord en överhängande risk att smittspridningen nu kommer att få fäste även på Stockholms stads skolor. Jag skulle därför helt enkelt vilja fråga skolborgarrådet vad Stockholms stad gör för att minska smittspridningen på våra skolor.

Anförande nr 66

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Tack, Martin Westmont, för frågan! Jag kan börja med att säga att om det är något man har blivit påmind om under pandemin är det att skolan är ett oerhört samhällsbärande organ i vår stad. Det är runt skolan allting kretsar, och att vi lyckades hålla skolan öppen under våren, när smittläget var som svårast, är jag väldigt glad för. Detta vet jag att jag delar med både föräldrar och elever. Det visar sig nu också att resultaten har hållit i sig.

Vi har hållit både grundskolor och förskolor öppna och haft gymnasiet på distans fram till dess att vi direkt efter sommaren började på 20 procent. För förskolan gick vi tidigt ut med direktiv om att man ska försöka lämna och hämta utomhus så mycket som möjligt, att vistelsen i huvudsak ska vara utomhus och att inga föräldrar får komma in i förskolelokalerna. Detta har varit väldigt effektivt och är något som man försöker arbeta med fortfarande. Man inväntar nu att det ska bli sämre väder, och då får man vidta nya åtgärder.

I grundskolan har det varit öppet som vanligt. Det skedde ett litet tapp av elever och föräldrar under vissa månader, men i övrigt har grundskolan faktiskt kunnat fortsätta. I dag fortgår undervisningen precis som den ska i våra skolor, och det finns inga

tecken på smittspridning. Det som oftast är ett problem är att folk är förkylda och inte får vara i skolan av det skälet.

Gymnasieskolan är numera på distans på 20 procent, det vill säga ungefär en dag i veckan, för att hålla nere trängseln i vår kollektivtrafik. Detta är de åtgärder som är vidtagna, och med dem följer vi Folkhälsomyndighetens rekommendationer strikt.

Anförande nr 67

M a r t i n W e s t m o n t (SD): Fru ordförande! Du talade, Isabel Smedberg Palmqvist, bland annat om att man kan vidta vissa åtgärder för att förbättra tryggheten och hålla nere smittspridningen på våra skolor. Vi var ju på samma möte med utbildningsförvaltningen före sommaren, och då frågade jag förvaltningen om det var aktuellt att införa obligatoriska munskydd på våra kommunala skolor. Då valde man att avvakta. Nu efter sommaren ser vi att allt tyder på att smittspridningen ökar, både i Stockholms stad och på våra skolor. Kan det nu vara ett alternativ – du nämner själv att man är beredd att vidta åtgärder – att införa obligatoriska munskydd på våra skolor?

Anförande nr 68

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Svaret är att vi gör det Folkhälsomyndigheten råder oss att göra. I dagsläget finns inga rekommendationer om att ha munskydd vare sig i skolan eller i några andra offentliga miljöer.

Vi försöker följa utvecklingen. Du nämnde en skola i Haninge som haft smitta. Naturligtvis kommer följderna att bli att vi tvingas stänga skolor när det sker lokala utbrott. Det är väl så Folkhälsomyndigheten har rekommenderat oss att göra. Vi följer bara experters råd när det gäller hur vi ska hantera smittan. Jag vill påminna om att vi har en väldigt låg smittspridning på våra skolor, förskolor och gymnasier i Stockholms stad.

Anförande nr 69

M a r t i n W e s t m o n t (SD): Fru ordförande! Tack, Isabel Smedberg Palmqvist, för svaret! Vi ser också en tendens till att många yngre kanske inte tar lika stor hänsyn till att det råder en pandemi. Även om man själv inte löper stor risk att insjukna finns det en risk att man för smittan vidare till riskgrupper. Hur känner du kring detta? Kan det vara en god idé att i alla fall utöka informationen till skolelever på våra skolor om att det, även om man själv kanske inte drabbas allvarligt av pandemin, finns en risk att man bär på smittan och för den vidare till riskgrupper?

Anförande nr 70

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Jag blir väldigt glad över att du vill hålla frågan vid liv – hur viktigt det är att vi håller ordning på att vi fortfarande har en smittspridning i samhället och att vi vidtar alla åtgärder som krävs: avstånd, tvätta händerna, vara hemma när man är sjuk och så vidare. Vad jag förstår är man

från skolans håll väldigt noga med detta, och jag hoppas att man fortsätter att vara det.

Fråga nr 8. Hjulstaskolans framtid

Anförande nr 71

L i s a P a l m (FI): Nu har vi ju diskuterat denna fråga en gång, och det har också tillkommit lite folk i salen. Lite bakgrund till det som Kadir tog upp tidigare: För några veckor sedan rapporterade Nyhetsbyrån Järva om föräldrarådet som hade skrivit ett protestbrev för att man ansåg att det fanns så stora brister på Hjulstaskolan.

När du besvarade Kadirs fråga nu under frågestunden kände jag att det var en fråga som jag inte riktigt fick svar på. Jag ska också säga att föräldrarna i det här brevet talar om att elever med särskilda behov inte får tillräckligt mycket stöd. Vilka insatser planeras för just den gruppen på Hjulstaskolan?

Anförande nr 72

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Tack, Lisa Palm, för frågan! Jag är glad att det är många som engagerar sig i skolfrågor, inte minst när vi har sådana utmaningar som vi har i många av våra skolor.

Jag upprepar lite vad jag sa. Vi gör otroligt stora satsningar ute på Järva. Det visar sig också att vi får upp resultaten på många skolor, vilket naturligtvis gläder oss alla. Det är en rad åtgärder som vidtas. Det handlar om trygghet, studiero, undervisningsstöd för lärare, HR-frågor och mycket nära samarbete med elevhälsoteamet samt det särskilda stöd som du talar om. Allt fokus ligger på att höja kunskapsresultaten där ute.

När det gäller Hjulstaskolan har vi haft stora utmaningar i många år. Det är inte ovanligt att föräldragrupper reagerar på detta, men här var det ett så starkt tryck att vi förstod att det var något exceptionellt. Därför har vi också tagit till exceptionella lösningar och ersatt rektorn med en ny. Jag vill även för dem som har tillkommit i salen vara tydlig med att den rektor som var där tidigare gjorde ett jättebra arbete. Men ibland måste man bara göra ett förändringsarbete tydligt så att det känns som att man tar ett nytt tag.

Svaret på din fråga är att den fortfarande är lite tidigt väckt. Nu jobbar man stenhårt med alla åtgärder som krävs för att få lugn och ro och studiero på den här skolan. Naturligtvis blir det särskilda stödet en viktig del i detta. Skolpengssystemet bygger på att man i huvudsak ska få det stöd man behöver inom ramen för den skolpeng vi har. Det särskilda stödet får, om du tänker på tilläggsbelopp eller verksamhetsstöd, som det heter, bedömas individuellt i så fall.

Anförande nr 73

L i s a P a l m (FI): Tack så mycket för svar! Som jag förstår det har du varit i kontakt med föräldragruppen. Jag skulle vilja höra om detta var något som särskilt

lyftes? I så fall låter det som att det behövs extra insatser så att lärarna får kompetens men också så att det finns specialpedagoger och så vidare. Är detta något som kommer att prioriteras i arbetet framåt med Hjulstaskolan?

Anförande nr 74

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Ja, absolut. På kort sikt måste vi nu få lugn och ro i skolan och se att föräldrarna känner sig trygga att lämna sina barn där och barnen känner sig trygga att vara i skolan. Det är det viktigaste; lugn och ro och tryggt i skolan har högsta prioritet. Sedan får man individ för individ göra olika bedömningar av vilka insatser som krävs. Ett sådant arbete kommer självklart att utföras, precis som på alla andra skolor.

Alla vi som är föräldrar vet att när man känner att ens barn inte mår bra i skolan reagerar man som en tigmamma. Det gjorde jag också, och det tycker jag att de har all rätt att göra. När jag träffar dem och ser deras förtvivlan över att det inte fungerar på skolan känner jag att vi måste ta detta på allra största allvar. Jag vet hur det känns i kroppen, och det vet alla som är föräldrar eller har varit utsatta för sådana saker. Detta tas alltså på allvar – jag lovar.

Anförande nr 75

L i s a P a l m (FI): Ordförande! Jag har en sista fråga. Det var ett år sedan man rapporterade om problem med ett nytt arbetssätt med eleverna; det blev stökigt och så vidare. Nu händer detta igen, och jag tänker i synnerhet på skolpersonalen i denna fråga. Vilken typ av insatser kommer man att göra för att stärka personalstyrkan så att vi inte igen hamnar i ett läge med missnöje bland personal eller föräldrar? Finns det några särskilda tankar kring just skolpersonalen?

Anförande nr 76

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Ja, absolut. Det är detta det nya ledarskapet ska fokusera på i första hand. Skolans viktigaste resurs är naturligtvis lärarna. Utan lärarna får vi aldrig ordning på den här skolan. Det gäller alltså först och främst att skapa förtroende och tillit i den gruppen. Att skapa lugn och ro handlar lika mycket om att vi ska få lugn och ro i lärargruppen så att de känner tillit och förtroende och har en framtidstro på att detta ska kunna lösas sig.

Jag är väldigt tacksam för att vi har en organisation där vi kan föra in resurser direkt i skolan i form av stöd för lärare och ledning. Alla åtgärder vidtas just nu för att skapa ro på den här skolan.

§ 17 Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s nyproduktion av vård- och omsorgsboende i Östra Hagastaden, Norrmalm

Anförande nr 77

R o b e r t M j ö r n b e r g (V): Ordförande, ledamöter och stockholmare! Vänsterpartiet välkomnar detta inriktningsbeslut, som jag själv som ledamot i bolagsstyrelsen var med och fattade under vårt möte i juni. Det här är en av de markanvisningar som Micasa Fastigheter tilldelades under föregående mandatperiod som ett led i den dåvarande rödgrönrosa majoritetens omläggning av äldreboendeplaneringen. Ledamöterna i denna sal känner säkerligen till att det var under förra majoriteten som staden för första gången på decennier tog ett långsiktigt och heltäckande grepp om planeringen av bostäder för äldre. En nyckel i detta är en fördjupad och strategisk samverkan kring markplaneringen. Det är glädjande att detta nu bär frukt och att innerstaden får välbehövliga äldreboendeplatser i en del av staden där det normalt sett är kö. Vi vill därmed tillstyrka inriktningsbeslutet.

Anförande nr 78

Borgarrådet L a r s s o n (M): Fru ordförande! Detta är ett inriktningsbeslut för nyproduktion i ett område i Hagastaden som ligger precis på gränsen till nationalstadsparken. Vad gäller nationalstadsparken har man ju en särskild lagstiftning att ta hänsyn till. Det är ett projekt som det fortfarande finns vissa risker i, men det är ett ärende som jag ändå ska gå upp med. Det finns många fördelar med det. Det finns dock goda skäl till att fortsätta med den ekonomiska styrningen i det här projektet. Platsens förutsättningar kräver den samverkan som lyfts fram i ärendet för att man ska kunna hålla nere kostnaderna.

Jag vill ändå lyfta ett varningens finger, för den här gränsen går precis genom fastigheten. Det gäller också att man argumenterar hela vägen, så att projektet blir verklighet.

Vi ser positivt på att den här typen av tillgängliga lägenheter tillkommer i området och i centrala delar av staden. Det kommer också att stimulera flyttkedjor när Stockholms äldre kan bo självständigt på en ny plats som passar dem bättre. Östra Hagastaden och Hagaparkens grönska i närheten kommer att ge väldigt fina boendekvaliteter. Nu får vi jobba för att det här ska bli verklighet. Jag yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Anförande nr 79

M i r j a R ä i h ä (S): Jag kunde inte låta bli att anmäla mig till debatten. Jag tittade på den här tomten för bara ett par veckor sedan. Det är ett sår i det som nu blir så himla fint i Hagastaden. Det är ny bostadsbebyggelse och nya företag – och så kommer den här skrottomten. Det är precis vad det är. Trots att den ligger intill nationalstadsparken är den ful. Jag hoppas verkligen, Joakim Larsson, att vi kan få till byggandet på den här tomten och få till ett jättefint äldreboende, även med tanke på det behov som finns på Norrmalm av nya äldreomsorgsplatser. Givetvis tillstyrker

vi förslaget. Men jag tror att vi får jobba väldigt hårt för att detta ska bli verklighet, så att den här fula tomten försvinner.

§ 18 Detaljplan för Skalholt 1 i stadsdelen Kista (530–730 lägenheter m.m.)
Dp 2015-04299-54

Anförande nr 80

Borgarrådet L a r s s o n (M): Fru ordförande! Det här är den första av två detaljplaner som vi har fattat beslut om för området. Platsen ligger centralt i Kista. Genom detta förslag tillåter vi en mer flexibel användning av den här fastigheten, som i dag enbart används till kontor. Det kommer nu med detta planförslag att vara möjligt att få in bostäder i projektet, liksom hotell, verksamheter och förskola. Förhoppningsvis kommer det här att vara en del av den utveckling vi nu ser i Kistaområdet, där vi får mer levande stadsrum och mer människor i rörelse under hela dygnet, så att man inte bara ser det som ett arbetsplatsområde. Jag yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

*§ 19 Detaljplan för del av fastigheten Oslo 1 m.m. i stadsdelen Husby
(DP 2016-15727-54)*

Anförande nr 81

Borgarrådet **L a r s s o n** (M): Fru ordförande! Nu lämnar vi Kista och åker till Husby. Det är närmare bestämt en hel tunnelbanestation bort. Där har vi en detaljplan för Oslo 1. Man kommer att hantera de otrygga parkeringsdäck som vi nu kan ta i anspråk för bebyggelse. Det är en början på flera liknande projekt som detta innefattar. I det här fallet kommer Svenska Bostäder att uppföra 20 lägenheter i ett nytt bostadshus på kortsidan av parkeringsdäcken. Entréerna till dessa bostadshus kommer att vändas mot gatan. Tillsammans med den högre graden av stadsmässighet, som blir ett resultat av förtätningen, tror vi att vi kommer att få se mer av positiva trygghetsinslag i området – fler ögon på gatan helt enkelt. Det är en början på flera olika detaljplaner. Jag yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Anförande nr 82

L e n n a r t T o n e l l (MP): Fru ordförande! Eftersom det var rätt länge sedan jag stod här i talarstolen måste jag passa på nu när jag ändå är här. Jag vill gärna säga att detta är ett väldigt trevligt projekt. Det gläder speciellt en miljöpartist, eftersom man tar en del av ett parkeringsdäck. Just att bygga på trafikytor tycker vi är ganska trevligt. Det finns ganska gott om trafikytor som vi skulle kunna använda till någonting mycket bättre.

Vi kan nu tacka professor Igor Dergalin och Josef Stäck, vilka ritade den här planen. Det gjorde de efter de SCAFT-normer som Chalmers hade utarbetat för hur man skulle ha vägar och parkering. Ni kan komma ihåg att den här planen säger att det ska vara 1,2 parkeringsplatser per lägenhet. Detta var i början av 70-talet. Då var man fortfarande inne på att förverkliga bilsamhället. Men det blev ju lite för mycket med de där parkeringsplatserna. Det är bra att vi nu delvis kan utnyttja dem till att bygga hus på i stället. Men vi behåller också lite grann från den här tiden; vi tar ju inte hela parkeringsdäcket, utan vi tar en del av det och gör en bostadsgård. Det krävs naturligtvis en hel del för att få det här fint, med mycket grönska och sådana saker.

Det här är ett roligt projekt. Vi kan säkert hitta andra sådana här trafikytor, som vi i stället kan bygga bostäder på eller varför inte göra en massa grönområden av.

§ 20 Förlängning av åtgärder inom parkeringsverksamheten med anledning av coronapandemin – ändrad parkeringsavgift för motorcykel och moped klass 1

Anförande nr 83

Borgarrådet H e l l d é n (MP): Fru ordförande! Vi har tidigare under det här året fattat beslut angående parkeringsverksamheten med anledning av covid. Vad vi har gjort är att underlätta vissa typer av transporter som vi annars har begränsat. Den enda av de förändringar som vi gör som måste upp i fullmäktige är taxefrågan gällande mc och moped klass 1. Det rör sig huvudsakligen om de platser som är speciellt utmärkta för dem. Vi fortsätter nu att låta dem vara avgiftsfria. Vi har också satt ut en del extra platser just för att kunna möta dem som annars inte brukar använda sina mc och mopeder utan i stället kanske åker kollektivtrafik. Förslaget är att vi fortsätter fram till årsskiftet och låter det vara nolltaxa om inget annat bestäms innan dess.

Vi har samtidigt fortsatt att låta vårdpersonal och omsorgspersonal parkera gratis. Så ska det vara till årsskiftet. Det behövs inget fullmäktigebeslut för detta, utan det löper på. Vi har också sett till att de som parkerar sin bil och råkar ut för en parkeringsbot på en städdag och då är hemma eller på sjukhus på grund av covid fortfarande kan få tillbaka den parkeringsboten från trafikkontoret. Eftersom rekommendationerna från Folkhälsomyndigheten om att låta bli kollektivtrafiken fortfarande föreligger låter vi helt enkelt de ändrade reglerna fortsätta att gälla.

Med det yrkar jag bifall till kommunstyrelsens förslag.

§ 22 Inför ett mentorsprogram för unga hbtq-personer

Anförande nr 84

Borgarrådet J ö n s s o n (L): Fru ordförande! Jag tackar för denna motion, som har en intressant och välmenande idé. Jag håller förstås med om att den psykiska ohälsan bland unga hbtq-personer är ett stort problem som alla måste försöka hjälpa till med att ta tag i. Därför gör vi i Stockholm en hel mängd saker redan i dag. Vi har våra ungdomsmottagningar. Vi har elevhälsan. Vi har fritidsverksamhet som är inriktad just på mötesplatser för unga hbtq-personer. Vi ger stöd till organisationer i civilsamhället. Vi arbetar också med MVP inom skolan. Även om det förstås kan behövas riktade insatser är det viktigt att alla våra verksamheter som staden bedriver är trygga och öppna för stockholmare, oavsett vad de har för sexuell läggning, bakgrund eller liknande.

Förslaget i motionen handlar om att Stockholm skulle inrätta ett mentorskapsprogram. Vi har gjort bedömningen att det är lämpligast att detta sköts av civilsamhället. Det är inte vanligt att kommuner bedriver den typ av mentorskapsprogram som föreslås. Det skulle förmodligen också delvis förstöra själva idén och poängen med ett sådant här mentorskapsprogram, för det behöver förstås byggas på ideella krafter på olika sätt. Vi har ingen kritik mot själva idén, utan det handlar mer om vad en kommun ska syssla med och inte i förhållande till det utbud vi redan har.

Anförande nr 85

L i s a P a l m (FI): Ordförande! Den här motionen har lämnats in av Sissela Nordling Blanco. Det vi kan säga nu i den coronapandemi som vi befinner oss i är att den här typen av satsningar behövs ännu mer. Vi vet historiskt att kriser medför förhöjd stress och psykisk ohälsa. En sådan här satsning skulle alltså passa otroligt bra just nu.

År 2015 kom Folkhälsomyndigheten med en rapport som angav att 40 procent inom gruppen unga transpersoner någon gång försökt ta livet av sig och att 57 procent allvarligt övervägt att ta sitt liv under det senaste året. Det här är naturligtvis djupt alarmerande siffror. Därför menar vi att ett mentorskapsprogram skulle vara otroligt viktigt i arbetet för att öka den psykiska hälsan bland unga hbtq-personer. Programmet kan bidra till bättre självkänsla, bryta isolering samt ge stöd till unga som utsätts för kränkningar, diskriminering, hot och våld, i synnerhet unga hbtq-personer som lever i en hederskontext. Att få en trygg kontakt med vuxenvärlden och en vuxen hbtq-person kan ge vägledning och framtidstro.

Det som kan utläsas från remissvaren från stadsdelarna är att man menar att det finns ett behov av att göra just den här typen av målgruppsanpassade satsningar. Rinkeby-Kista skriver uttryckligen att man ”delar bilden av att det behövs utökade insatser för att stärka rättigheterna och möjligheterna för hbtq-personer att leva ett liv som andra”. Med andra ord kan vi läsa att det görs för lite satsningar på målgruppen och

att det saknas verktyg att arbeta enligt stadens program för lika möjligheter och rättigheter.

Jag tycker därför att det är väldigt tråkigt att styret genom socialborgarrådet väljer att avslå motionen med hänvisning till civilsamhället. Den här motionen öppnar nämligen också för att vi skulle kunna ha ett samarbete med exempelvis RFSL Ungdom eller RFSL Stockholm för att gemensamt driva mentorskapsprogrammet. Det är beklagligt att motionen avslås med sådan tvärsäkerhet, när man inte heller har några alternativa förslag. Det hade varit intressant att utöver de saker som Jan Jönsson tidigare nämnde få höra honom komma med nya förslag om hur vi kan skapa en bättre tillvaro för unga hbtq-personer i Stockholm.

Det är tydligt i remissvaren att det behöver göras mer för den här målgruppen. Därför yrkar vi bifall till motionen.

Anförande nr 86

T o b i a s J o h a n s s o n (V): Ordförande! Jag vill passa på att tacka Feministiskt initiativ för motionen. Det är bra att hbtq-personers livssituation kommer upp på agendan. Det finns de som hävdar att varken RFSL eller Pride behövs idag, eftersom alla mål är nådda. Det finns dock många siffror som visar på motsatsen. Socialstyrelsens rapport *Psykisk ohälsa bland personer i samkönade äktenskap* visar på en allvarlig stress till följd av diskriminering, något som i sin tur skapar en ökad psykisk ohälsa bland hbtq-personer. Studien visar också bland annat att depressioner, psykoser och riskbruk av alkohol är vanligare bland personer i samkönade äktenskap än bland personer i olikkönade äktenskap.

Att vi tillsammans i denna sal pratar om hur vi kan förbättra situationen för unga hbtq-personer är naturligtvis väldigt bra. Vi i Vänsterpartiet delar ambitionen att hbtq-personer ska få tillgång till ett mentorskapsprogram. Vår enda invändning är att vi tycker att det är bättre om till exempel RFSL eller någon annan organisation i civilsamhället organiserar mentorskapsprogrammet. Självklart inser vi att de hbtq-personerna då måste få resurser för att kunna genomföra ett sådant uppdrag.

Av den anledningen har vi från Vänsterpartiet bestämt oss för att vi inte kommer att yrka bifall till denna motion. Men ett stort tack till Feministiskt initiativ! Jag hoppas att våra partier kan ha en fortsatt dialog i de här frågorna. Jag hoppas också att vi tillsammans med de andra partierna kommer att diskutera hur vi kan förbättra livet för unga hbtq-personer i Stockholm.

§ 23 Gratis mensskydd i skolan

Anförande nr 87

L i s a P a l m (FI): Ordförande! Jag hoppas att mens kan engagera den här fullmäktigesalen i kväll. Det verkar lite trött i rummet.

Jag vill inleda med ett citat. ”Alla var rörande överens att det var orättvist att tjejer måste betala för mensskydd. Tanken hade aldrig slagit mig.” Detta sas av moderaten Michaela Fletcher, kommunstyrelsens ordförande i Österåker, när hon blev intervjuad efter att Åkersberga infört gratis mensskydd i skolan. Det är glädjande att det finns moderata företrädare som ser behovet av gratis mensskydd. Tyvärr verkar det grönbå styret inte vara där ännu.

Sedan motionen skrevs har både England och Skottland infört gratis mensskydd. Motiveringen till att England och Skottland har infört det är att detta inte är någon lyxprodukt utan en ren nödvändighet för tjejer. Det är helt riktigt.

I en studie från Folkhälsomyndigheten svarar mindre än hälften av Sveriges 16–29-åringar att skolan har gett dem tillräcklig kunskap för att ta hand om sin sexuella hälsa. En del av det här handlar om menstruation. Fler än var tionde kvinna eller flicka i Sverige upplever att de är obekväma i sociala sammanhang när de har mens. Detta kan resultera i att de exempelvis inte deltar i idrottsundervisningen eller i fritidsaktiviteter. För tjejer som har utsatts för könsstympling kan mensen orsaka svåra smärtor och komplikationer som också elevhälsan och skolpersonalen måste ha kunskap om för att kunna identifiera, så att rätt hjälp sätts in.

Varje år lägger en tjej ungefär 1 500 kronor på mensskydd. Det här är mycket pengar för en tonårstjej utan egen inkomst eller en familj som lever på små marginaler.

Dessutom är det otroligt tråkigt, tycker vi, att skolborgarrådet i sitt svar säger att det finns en motsättning mellan gratis mensskydd och skolans kärnuppdrag. Vi menar att det är en falsk motsättning. Tvärtom skulle detta kunna bidra till att säkerställa likvärdigheten i skolan och skolans uppdrag att kompensera för skillnader i elevers förutsättningar. Det gäller såväl socioekonomiska skillnader som skillnader mellan könen. Tjejer ska inte drabbas ekonomiskt eller socialt eller komma efter i skolan på grund av att de har mens. Det är en fråga om jämställdhet och jämlikhet. Därför yrkar jag bifall till vår motion om gratis mensskydd i skolan.

Anförande nr 88

S o p h i a G r a n s w e d B a a t (M): Fru ordförande! Vad kul att Lisa Palm nämner just Michaela Fletcher! Österåker är ju en av de mest välskötta kommunerna i Sverige, men också den kommun som har lägst kommunalskatt. Om man hushållar med skattebetalarnas pengar kan man såklart göra många satsningar.

Jag vill börja med att säga att det här är en viktig fråga för många unga tjejer och kvinnor. Under mina år som politiskt aktiv har jag från väldigt många, från höger och vänster, fått frågan varför mensskydd inte är gratis för oss kvinnor.

Jag håller dock inte med motionären om att utbildningsnämnden borde införa gratis mensskydd i skolan. Jag anser inte heller att det ligger inom det kommunala uppdraget. Däremot finns redan i dag möjligheten att gå till skolsköterskan och få mensskydd. Vi har i Stockholm också flera ungdomsmottagningar dit man kan gå för att få mensskydd gratis. Det finns även vissa friskolor som delar ut mensskydd, bland annat en i Örebro som jag hittade.

I Vänsterpartiets reservation hänvisar man till både England och Skottland, som nu har infört gratis mensskydd i skolan. Skottland utreder även att införa det för alla kvinnor. Men det här har man ju beslutat om på nationell nivå i parlamenten. Därför har jag undrat varför Feministiskt initiativ och Vänsterpartiet, som också är positivt, inte driver det på nationell nivå via riksdagen och regeringen. Jag har dock insett att man har gjort det. Gudrun Schyman skrev en motion om det här redan 2004. Hon fick dock inte igenom den, även om det var socialdemokratiskt styre då. Det innebär att kanske inte heller Socialdemokraterna tycker att det här ska bekostas av skattebetalarna.

Jag ställer mig även lite frågande till vad Feministiskt initiativ har fått 1 500 kronor per år från. Jag har suttit och räknat på hur mycket jag själv lägger i månaden när jag inte är gravid. Det är ungefär 70 kronor i månaden. Ett paket tamponger kostar ca 35 kronor, och man gör ungefär av med två paket om man har normal menstruation. Bindor kan vara lite dyrare. Det blir ungefär 840 kronor per år.

Med de orden yrkar jag bifall till kommunstyrelsens förslag.

Anförande nr 89

L i s a P a l m (FD): Tack för inlägget i debatten, Sophia Granswed Baat! Jag tänkte börja med Åkersberga, eller Österåker, som kommunen heter. Du nämnde kommunalskatten och att den är lägre än i Stockholm. Då blir det en intressant argumentation. Eftersom vi har högre skatt här skulle det alltså finnas möjlighet att erbjuda gratis mensskydd, för det är exakt sådana satsningar som man kan göra med skatten. Det handlar om att kompensera.

Vad gäller riksnivån sitter vi tyvärr inte i riksdagen. Annars hade vi såklart drivit den här frågan där.

På dig låter det som att du är positiv i grunden, men du verkar ändå inte vilja genomföra det här. Är du positiv till att vi har gratis mensskydd eller inte?

Anförande nr 90

S o p h i a G r a n s w e d B a a t (M): Till att börja med är Österåker en kommun som har styrts av Moderaterna väldigt länge, vilket betyder att ekonomin är väldigt god. Man har en väldigt låg skatt, men man har många i arbete. Därmed har man ett stort skatteunderlag som man kan göra stora satsningar med. I Stockholm ser det inte likadant ut. Vi byter majoritet relativt ofta, och vi har väldigt många stora utgifter i Stockholm. Jag anser inte att det här ska bekostas av stockholmarna. Och

skulle jag sitta i riksdagen skulle jag inte rösta för att det här skulle bekostas på nationell nivå.

Svaret är alltså nej – jag tycker inte att skattebetalarna ska bekosta mensskydd. Men jag tycker ändå att frågan är relevant, och jag tycker att diskussionen är värd att ha för att belysa att det finns många unga tjejer som tycker att det här är ett problem.

Anförande nr 91

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Jag tackar för en viktig motion. Att minska stigmatiseringen kring menstruation är prioriterat, inte bara i skolan utan lika mycket i övriga samhället. Vem kunde exempelvis tro bara för några år sedan att menskonst skulle figurera i mer än 200 artiklar 2019? Att det i dag förs ett otal politiska diskussioner om detta i sociala medier och i andra former tycker jag är jättehäftigt. Alla reaktioner mot menskonsten visar verkligen att det behövs en debatt kring det här. Jag tycker att det är mycket lovvärt att frågan väcks. Det finns mycket mer att göra inom de här frågorna. Jag hoppas att vi ska göra mycket tillsammans.

Vad gäller frågeställningen i den här motionen om gratis mensskydd i skolan vill jag påminna om att inget är gratis. Jag värnar naturligtvis skolans ekonomi och kommer att vara väldigt restriktiv med att ålägga skolorna kostnader utöver skolans kärnuppslag, det vill säga att bedriva undervisning. Självklart ska elever kunna få mensskydd hos sjuksköterskan – det får de redan i dag – inte minst med tanke på det Lisa Palm lyfter fram om att det är viktigt att inte skolan på något sätt ska bli lidande för att man har menstruation just den tiden. Självklart ska man kunna få den hjälpen hos sjuksköterskan, och det får man redan i dag. Men jag är väldigt bestämd med att vi inte kan använda vår skolpeng till detta; det måste vara annat som belastar det kontot. Jag tycker att Sophia Granswed Baats förslag, att vi kanske borde rikta våra blickar till lagstiftaren i så fall, skulle vara lämpligare.

Anförande nr 92

L i s a P a l m (FI): Det var intressant att borgarrådet nämnde menskonst. Jag tänkte faktiskt att Sverigedemokraterna skulle gå upp och härja, med tanke på att de inte gillar mens.

Du säger att man kan gå och hämta mensskydd hos skolsköterskan. I praktiken skulle det därmed kunna sägas att det redan finns gratis mensskydd. De pengarna har vi inte plockat från skolpengen på det sätt som du menar. Då har vi ju redan gjort det. Och då blir frågan: Vad är skillnaden mot att gå ut och säga att vi vill erbjuda gratis mensskydd i skolan för alla? Det här verkar inte ha nått alla tjejer. Det här är ju något som vi hör från tjejer i Stockholm – att de inte vet om det. Kan man göra en informationskampanj kanske?

Anförande nr 93

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Jag vet inte hur vedertaget det är. Jag visste det, och jag vet att många flickor vet att man kan gå till

skolsköterskan och få hjälp ifall man kommer i ett nödläge och inte har planerat för detta. Det är inte så att alla tjejer går till skolsköterskan tre gånger om dagen för att byta mensskydd, utan det är när man har glömt dem eller inte kommit ihåg att man skulle få det. Jag tycker att det är helt rimligt. Det är inte en stor kostnad. Men allting som är i skolan, även skolsköterskans mensskydd, bekostas av skolpengen, för elevhälsan hör till det uppdraget. Det är därför jag försöker vara så himla restriktiv och inte låta skolan få mer uppdrag än den absolut måste ha. Man kan gärna få pengar för mensskydd från något annat håll – då är jag gärna med på att vi ska ha det.

Anförande nr 94

M a r i a L j u s l i n (V): Fru ordförande! Jag tackar Feministiskt initiativ för en mycket bra motion. Vänsterpartiet anser att det här är en mycket bra motion just för att den lyfter dialogen om mens och kan öka kunskapen. En rik kommun som Stockholm borde absolut kunna införa detta utan problem. Det behöver inte genomföras på nationell nivå för det, utan det kan vi stå för själva.

Vi förespråkar alla satsningar som skapar jämlikhet och ett hälsofrämjande lyft, vilket den här motionen innebär. Inte minst skulle den här satsningen kunna göra det enklare för tjejer i skolan, så att det inte bara handlar om att kunna gå till skolsköterskan. Vi vet att skolsköterskan inte alltid är på plats. Det behöver finnas ett sätt som gör att man vet att det går att hämta mensskydd och att det inte behöver vara någonting som man måste plocka med sig eller så. Jag fick faktiskt just den här frågan av min dotter i dag: Vad gör jag om jag får mens i skolan? Hon har inte fått det än, men hon är livrädd för det. Skolsköterskan är inte alltid där, framhöll hon, och det stämmer ju.

Givetvis ska den här satsningen i så fall finnas i budget. Den ska inte stå emot skolans uppdrag och heller inte bekostas genom skolpengen. Jag ser inte något problem med att göra en sådan här satsning. Det är en ganska självklar satsning just när det gäller jämlikhetsfrågan. Vi yrkar absolut bifall till motionen och hoppas att majoriteten också gör det till slut.

§ 24 Sexlyft i Stockholms skolor

Anförande nr 95

L i s a P a l m (FI): Ordförande! Sexlyft i Stockholms skolor – jag tycker att det är lite svårt att veta var man ska börja i den här frågan. När Stockholmsenkäten presenterades för några veckor sedan hade Liberalerna en pressträff där man pratade om de alarmerande siffrorna gällande sexuella övergrepp bland unga tjejer. Därför är det väldigt förvånande att det grönbå styret väljer att avslå motionen om ett sexlyft i Stockholms skolor, samtidigt som de själva inte kommer med något förslag på vad som ska göras åt den här oroväckande utvecklingen. Vi menar naturligtvis att detta behöver göras nu. Den här motionen väckte vi för ett år sedan. De nya siffrorna visar på en ännu värre situation. Därför är motionen ännu mer angelägen.

Det vi menar är att det behövs ett helhetsgrepp om sexualundervisningen. Skolinspektionens rapport från 2017 pekar på en rad brister i skolornas undervisning. Det är här vi behöver agera. Den pandemi som vi befinner oss i just nu har satt nytt ljus på frågan om pornografi. Under den senaste tiden har det kommit vittnesmål från yrkesverksamma om unga som träffas för så kallat hårt sex och tvingas söka vård för sår i underlivet och smärtor vid samlag. I samband med metoo var det många elever som vittnade om sexuella övergrepp och trakasserier och som framförde behovet av en bättre sex- och samlevnadsundervisning i skolan. På Sjölin's gymnasium på Södermalm har elever själva tagit fram en webbplats, Sexualundervisningen ni aldrig fick, förkortat SNAF, för att peka på bristerna i undervisningen.

Det som är roligt i remissomgången är att utbildningsförvaltningen hänvisar till flera av de satsningar som genomfördes under förra mandatperioden, som MVP och kompetenshöjning i normkritik, hedersrelaterat våld och förtryck och kvinnlig könsstympning. Det var saker som vi i den rödgrönrosa majoriteten initierade. Vi menar dock att det är långt ifrån nog och att vi behöver intensifiera arbetet ytterligare. Stockholmsenkäten är bara ytterligare ett bevis på det. Det som vi vill är att kommunfullmäktige ger utbildningsförvaltningen i uppdrag att göra en översyn av sexualundervisningen i Stockholm och genomföra en kompetenssatsning för skolpersonalen. På så sätt kan vi minska de undervisningsskillnader som finns mellan skolor. Alla Stockholms elever har rätt till en bra sexualundervisning. Bifall till motionen!

Anförande nr 96

S o p h i a G r a n s w e d B a a t (M): Fru ordförande! Jag tackar Lisa Palm för motionen. Jag tycker att det är en bra motion med ett viktigt budskap. Jag tycker att det är bra att den här frågan diskuteras i det här forumet och i det här rummet.

Precis som Skolinspektionen säger och som Stockholmsenkäten visar finns det stora brister i Stockholm när det gäller sex- och samlevnadsundervisningen. Det är någonting som vi i den grönbå majoriteten har tagit till oss och som vi jobbar med. Vi gör bland annat ett aktivt arbete som sker redan nu, till exempel med kompetenshöjande åtgärder för lärare. Men vi anser inte att just den översyn som

motionen föreslår är rätt väg att gå. Frågan är dock aktuell, och vi jobbar med den. Vi vill såklart att de här siffrorna ska bli mycket bättre.

Precis som skolborgarrådet skriver i sitt svar är just samtycke något som är väldigt viktigt att lyfta fram i undervisningen. När jag själv hade sex- och samlevnadsundervisning i skolan – det var väl 15–20 år sedan – var samtycke inte ett ord som existerade. Det var ingenting som man diskuterade. Just det tycker jag är extra viktigt att belysa – att man inte bara pratar rent konkret om hur sex och samlevnad går till, utan också pratar mycket om värderingar.

Mitt svar är helt enkelt att vi jobbar med det här. Det kommer så småningom att komma mer. Mer än så kan jag inte säga. Jag yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Anförande nr 97

L i s a P a l m (FI): Det var ju glädjande att höra att ni jobbar på en sådan här satsning, Sophia Granswed Baat. Jag skulle vilja veta lite mer. Ligger det ett uppdrag i utbildningsnämnden att göra en sådan här kompetenssatsning? Och varför vill man inte göra en sådan här översyn av skillnaderna? Det är ju en del av det som Skolinspektionen säger – att det finns stora skillnader i vilken sexualundervisning man får beroende på vilken skola man går i.

Det är behjärtansvärt att du går upp och säger att du håller med och instämmer och så vidare, men både motionen om gratis mensskydd och den här motionen vill du ju avslå. Därmed vet jag inte riktigt vilken din hållning är i någon av de här frågorna. Du tycker att det är bra att diskutera, men någon gång måste vi ju komma till beslut.

Anförande nr 98

S o p h i a G r a n s w e d B a a t (M): Exakt vad utbildningsnämnden har för uppdrag är inte något som jag kan stå och säga här i dag, eftersom det är något vi jobbar med. Men jag kan säga att vi kommer att återkomma i den här frågan. Det kommer att komma längre fram.

Var står jag då i den här frågan? Ja, jag tycker att den sex- och samlevnadsundervisning vi har i dag är bristfällig. Däremot tycker jag inte att en översyn, som huvudbudskapet i motionen gäller, är rätt väg att gå, i och med att vi nu jobbar med den här frågan på många andra sätt. Det är mitt svar.

Anförande nr 99

M a r i a L j u s l i n (V): Fru ordförande! Jag tackar återigen Feministiskt initiativ för en mycket viktig motion. Jag hör att även ni från majoriteten tycker att detta är viktigt, så det är väldigt synd att ni vill avslå motionen. Det ledamoten nyss sa om att det här är så viktigt blir lite grann som att det jag kommer att säga nu inte är riktigt relevant, eftersom ni ändå kommer att göra det. Ändå ser det inte ut så. Till exempel har jag fått höra detta: Vi kan inte genomföra denna satsning, då den riskerar att stöta sig med olika föräldrars värdegrund. Det var svaret som

presenterades av en friskola i min närhet när föräldrarna hade gått samman för att kräva förbättrad sexualundervisning för eleverna i årskurs 8. Jag frågade då vad det var för värdegrund som åsyftades och om de olika värdegrunderna hos föräldrar verkligen skulle ligga som underlag för skolans sexualundervisning. Men jag fick inget svar. Det känns oerhört beklämmande.

Jag tror att många som följer sociala medier fick en klump i magen när de läste om en barnmorskas upplevelser på sin arbetsplats på ungdomsmottagningen. Det var ett inlägg som fick väldigt stor spridning. Barn så unga som 13 år söker hjälp för kraftig smärta i underlivet efter sexuell aktivitet. Mycket av det hon beskrev att ungdomar berättat passar inte att säga i den här salen, men uppenbart är att någonting måste göras. Barnmorskans upplevelse, liksom Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisningen och signaler från många olika håll, visar tydligt på att vi måste göra ett omtag om sexualundervisningen och skyndsamt göra en kompetenssatsning i sex och samlevnad med fokus på just samtycke, som också lyfts fram, och sexuella rättigheter.

Men vi kan inte vänta. Eleverna kan inte vänta. Deras rätt till en god och likvärdig sexuell hälsa kan inte heller vänta. Det här gäller samtliga elever i Stockholm, oavsett huvudman. Jag förstår inte varför man är emot att göra en översyn. Jag skulle snarare säga att min oro gäller just bristen på översyn. Det är uppenbart att det finns skolor som räds att driva sexualundervisning på grund av olika föräldrars värdegrund. Det är helt horribelt. Jag kan tillägga att den här skolans sexualundervisning för eleverna i åttan utgjordes av ett besök på en ungdomsmottagning på hela året.

De satsningar som nämns i svaret är bra, men det är satsningar som vi initierade under det rödgrönrosa styret, vilket också lyftes fram av Feministiskt initiativ. Samtidigt är det olyckligt att ni drar ned på satsningarna på att öka kunskapen om sexuell och reproduktiv hälsa. Det är tyvärr sådant som ni har sparat in på. Men arbetet måste prioriteras och intensifieras ytterligare. Vi yrkar därför självklart bifall till motionen om ett sexlyft i Stockholms skolor.

Anförande nr 100

Borgarrådet Smedberg Palmqvist (L): Fru ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut. Jag glömde faktiskt det förra gången, så nu gör jag det dubbelt, för båda motionerna.

Även jag vill inleda med att tacka motionären Lisa Palm för en viktig motion. Den väcker en jätteviktig och angelägen fråga, nämligen synen på sex och samlevnad och skolans viktiga roll där. Jag vill också påminna om de senaste månadernas debatt, som har påverkat mig väldigt mycket. Det gäller inte minst den problematik kring ungas frivilliga sex som har blivit uppmärksammas. Den barnmorska som många refererar till har jag också följt och läst. Det var minst sagt en förskräcklig historia man fick läsa.

Antalet tjejer som söker hjälp på ungdomsmottagningar för sexrelaterade problem och skador har ökat. Det här är självklart djupt problematiskt. Det handlar från min sida verkligen inte om att moralisera om någras sexvanor, för detta handlar om

någonting helt annat. Det handlar om tjejer som far väldigt illa. Det är uppenbart att jag och många av oss andra som sitter i den här salen är helt ovetande om de normer och förväntningar som unga känner och som många unga måste leva upp till i dag. Det här måste få ett stopp. Att prata om sex och kroppslig integritet med sina barn är inte helt bekvämt för oss föräldrar, men det är ett steg vi måste ta. Det är vi vuxna som måste göra det.

Därför är det högst relevant att prata om en uppdaterad sex- och samlevnadsundervisning i skolan. Det behövs verkligen. Jag delar synen på problematiken och instämmer i det som säs om att sex- och samlevnadsundervisningen är föråldrad och att man behöver se över den. Just därför är det viktigt att vi gör en ordentlig översyn av hur undervisningen ser ut med beaktande av vad den nya lagstiftningen om samtycke kräver. Man behöver också problematisera pornografi, som vi över huvud taget inte har talat om tidigare, och attityder till ungas kroppar. Det finns ett stort grepp att ta på det här området. Jag ser fram emot att ta tag i de frågorna framöver.

Anförande nr 101

A n n a R a n t a l a B o n n i e r (FI): Ordförande! Isabelle Smedberg Palmqvist! Jag blev så himla nyfiken när Sophia Granswed Baat var uppe här och sa att det pågår arbete i utbildningsnämnden som hon inte kan prata om. Hon sa att hon inte kan prata om deras uppdrag, men att det här arbetet pågår. Då blir man ju supernyfiken att höra vad det är för hemligt uppdrag som utbildningsnämnden har och som hon inte kan prata om. Sedan sa hon i och för sig att översynen inte behövdes, men du säger nu att du tycker att det vore bra med en översyn. Jag håller med dig om allt du sa. Eftersom vi uppenbart är överens kan man kanske bara säga: Bra förslag, vi gör det! Det är lite så jag känner. Men framför allt vill jag fråga dig om det pågår något slags hemligt arbete som Moderaterna inte får tala om i talarstolen. Då kanske du kan förtydliga.

Anförande nr 102

B o r g a r r å d e t S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Spänningen är olidlig!

Anledningen till att det inte gick att bifalla den här motionen, som jag i huvudsak tycker är väldigt bra, är att den går in lite för mycket på detaljer. Utan att riktigt veta vad vi ska göra kan jag inte bifalla den. Annars hade jag verkligen kunnat tänka mig att göra det. Det står att man ska genomföra en kompetenssatsning. Jag vet inte om det behöver göras en kompetenssatsning. Det kanske är andra åtgärder som behöver vidtas. Men det är klart att det här är en prioriterad fråga. Jag tycker inte att du ska bli förvånad om du kommer att se någonting som rör de här frågorna i den budget som kommer framöver.

Anförande nr 103

M a r i a L j u s l i n (V): Fru ordförande! Jag blir nyfiken och vill veta, Isabelle Smedberg Palmqvist. Kan du säga någonting om vad det är för översyn? Vi fick ju

alldeles nyss höra Sophia Granswed Baat berätta att det inte skulle bli en översyn, men nu säger du att det ska bli en översyn. Vad är det för översyn du tror att ni kommer att göra?

Anförande nr 104

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Vi sitter ju och budgetförhandlar, som du känner till, Maria Ljuslin. Jag vill naturligtvis inte gå händelserna i förväg i den processen. Men när jag tillträdde som borgarråd var jag väldigt tydlig med vilka frågor jag tycker är viktiga. Det här är en fråga som jag tycker är viktig. Jag tycker även till exempel att frågor rörande den psykiska ohälsan och särskilt stöd till elever är viktiga. Jag hoppas naturligtvis att min majoritetsgrupp, där vi är väldigt överens i de här frågorna, kommer att prioritera de frågorna. Men riktigt hur det där kommer att se ut kan jag tyvärr inte säga i kväll. Jag lovar att återkomma.

Anförande nr 105

Borgarrådet K a s i r g a (S): Fru ordförande! Det här är en viktig fråga i en viktig motion som behandlar sexualundervisning. Flera talare har varit inne på att Skolinspektionen har gjort en granskning. Den granskningen visar också att många lärare tycker att det är svårt att undervisa om sex och samlevnad.

Den här frågan är egentligen även en nationell fråga. Regeringen har i sin höstbudget aviserat att man kommer att göra en satsning i denna fråga.

Förra mandatperioden initierade Socialdemokraterna tillsammans med övriga rödgrönrosa en hel del initiativ och uppdrag i de här frågorna. Självklart är det viktigt att förvaltningen fortsätter att satsa på kompetenshöjande utbildning. Men vi behöver också göra satsningar i lärarutbildningen. Därför är det glädjande att man från regeringens sida gör den här satsningen och att man gör detta obligatoriskt i lärarutbildningen när det gäller examensmål.

Det är viktigt att alla elever får rätt till bra undervisning om sex och samlevnad och om normerna. Det är självklart viktigt. Vi tycker att förslaget är bra. Det finns satsningar. Nu gör vi det även lättare för de grönblå att sätta press på Moderaterna, så att ni får fler och tydligare skrivningar och meningar i denna fråga, när det också finns en budget från regeringen.

Anförande nr 106

Borgarrådet S m e d b e r g P a l m q v i s t (L): Fru ordförande! Jag ska inte förlänga debatten så mycket, men jag kan inte låta bli att ta replik på Kadir Kasirga.

Jag var väldigt besviken på att Socialdemokraterna inte kunde komma fram till någonting mer. Det enda ministern kom fram och sa var ju att man skulle skapa nya kurser på lärarutbildningen. Det vi behöver är ju ordentlig lagstiftning för att få ordning på de här frågorna. Det är ju inte det ni har fått genomfört, utan det är bara

fråga om lärarutbildningen. Vi väntar fortfarande på att regeringen ska komma med något förslag i de här frågorna. Jag är alltså inte alls nöjd med det arbetet.

Just av det skälet drog vi igång detta. Vi insåg att det inte går att vänta. När vi ser vad som händer i de här frågorna och förstår att det krävs krafttag måste ju vi från kommunen agera. Det är därför vi har tagit tag i den här frågan. Jag hade mest av allt önskat att lagstiftaren reglerat detta genom skollagen.

Anförande nr 107

Borgarrådet K a s i r g a (S): Från nationellt håll har man gjort en hel del saker, även förra mandatperioden, speciellt när det gäller samtyckeslagstiftningen. Det är en viktig lagstiftning. På kommunal nivå initierade vi detta förra mandatperioden och gav i uppdrag till utbildningsförvaltningen att jobba med de här frågorna.

Nu finns i höstbudgeten den satsning som direkt riktar sig till att säkra utbildningen och kunskapen hos lärarna, för det är lärarna som möter eleverna. Därför är det viktigt att de ska känna sig trygga i sexualkunskap för att kunna föra kunskaperna vidare.

Anförande nr 108

L i s a P a l m (FI): Ordförande! Jag kan bara konstatera att det är bra att styret verkar ha svängt i den här frågan, för när vi fick svaret tyckte man ju att det gjordes tillräckligt. Det är väldigt glädjande! Det var kul att höra detta – något slags budgetförhandling inför öppen ridå.

Jag vill passa på att göra ett medskick: Gör en översyn för att se undervisningsskillnaderna!

§ 25 Översyn och utredning av nya personalpolitiska insatser och förmåner för att främja stadens kompetensförsörjning

Anförande nr 109

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Först och främst vill jag yrka bifall till motionen. Jag vill också säga att det är roligt att motionen har fått så många positiva remissvar från de förvaltningar som har svarat.

Alla seriösa arbetsgivare måste kontinuerligt se över sina förmåner, sina friskvårdsinsatser och helt enkelt sina personalpolitiska insatser. Det gäller inte minst för yrken som till exempel socialsekreterare, ingenjörer, chefer och så vidare, där det är väldigt hård konkurrens. Och det kommer att bli ännu svårare att rekrytera sjuksköterskor och undersköterskor. Det gäller helt enkelt att kunna attrahera medarbetare och sedan kunna behålla dem. Det här är någonting som alla seriösa arbetsgivare måste göra hela tiden.

Under förra mandatperioden jobbade vi mycket med det personalpolitiska arbetet. Vad gäller just förmåner infördes möjligheten till semesterväxling, till exempel. Vi hade kompetensutväxlingsfonden, vi skärpte kraven inom hemtjänsten vad gäller till exempel arbetskläder, omklädningsrum och så vidare. Detta arbete måste fortsätta, och vi måste kanske också titta lite extra på till exempel akademikergrupperna, där vi ser att förvaltningar som exempelvis exploateringskontoret och de tekniska förvaltningarna har stora svårigheter att rekrytera ingenjörer och handläggare.

Motionen listar ett antal förslag på olika personalpolitiska insatser som skulle kunna vara ett nästa steg framåt vad gäller de förmåner vi erbjuder våra anställda. Det handlar till exempel om 80-90-100-modellen, där man arbetar 80 procent av sin tjänstgöringsgrad, får 90 procent av lönen och har 100 procent pensionsavsättning. Det är en modell som har tillämpats i bland annat Haninge. Det kan handla om SL-kort, där man genom kommunen kan köpa ett årskort på SL och sedan avbetala månadsvis. I stället för att som enskild lägga ut mycket pengar på ett inköp delar man alltså upp det. Det görs till exempel i Nacka. Det finns utvecklingsprogram för specialister, där det är svårt för förvaltningar att ordna egna om man bara har ett fåtal anställda. Det handlar om permanenta kompetensutvecklingsinsatser.

Jag tycker faktiskt att det är väldigt tråkigt att man inte har högre ambitioner för personalutvecklingspolitiken i den grönbå majoriteten. Vi såg att man i början av mandatperioden lade ned personal- och jämställdhetsutskottet. Man lovade kontinuerliga dragningar i kommunstyrelsen i stället. Det har varit en enda på två år. Jag tycker att det är tråkigt med denna ovilja att ta ett politiskt ansvar för vilken typ av arbetsgivare staden är och för att se de faktiska problem som många förvaltningar har att kunna behålla och attrahera medarbetare. Det här är någonting som vi behöver ta ett stadsövergripande grepp om.

Det som talas om i motionen är en översyn och en utredning av insatserna. Det tycker jag är det absolut minsta man skulle kunna göra.

Bifall motionen!

Anförande nr 110

A n e t t e H e l l s t r ö m (M): Fullmäktige! Arbetet för att göra Stockholms stad till en attraktiv arbetsgivare med goda förutsättningar och karriärmöjligheter är en viktig fråga. Men Vänsterpartiets förslag skulle innebära stora svårigheter för verksamheterna. Det skulle kräva omfattande utredningar, vilket medför ökad administration och dessutom riskerar att leda bort från det ambitiösa arbete som redan nu pågår inom staden.

Det finns en stor risk att införande av 80-90-100-modellen efter utarbetande skulle leda till dyra vikariekostnader och ytterligare ökat rekryteringsbehov för att kompensera för den minskade arbetstiden. Det skulle innebära stora svårigheter för verksamheterna att kunna planera och bemanna verksamheterna och samtidigt behålla en kontinuitet – kontinuitet som är så viktigt, allra helst inom omsorgen. Modellen innebär även en svår bedömning avseende vilka medarbetarkategorier som ska omfattas, och den riskerar att uppfattas som orättvis.

När det gäller pensionsväxling lyfter till exempel äldreförvaltningen fram att det kan få konsekvenser för andra ersättningar som medarbetaren har, exempelvis sjukpenning. Den är inte lämplig om den pensionsgrundande inkomsten är låg.

Jag säger därför: Bifall till kommunstyrelsen!

Anförande nr 111

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Jisses, vilken svartmålning! Jag vill först och främst säga att alla de saker som jag listar i motionen är etablerade insatser som finns i andra kommuner. De finns i Haninge, och de finns i Nacka. De finns i Svenska kyrkan och i civilsamhället. Det är många som har de olika modellerna. Vi kan tagga ned lite, för det krävs inte en så omfattande utredning. Vi har en personalstrategisk avdelning i stadsledningskontoret som jobbar med de här frågorna.

Semesterväxling var något som vi låg på för i politiken, för vi såg att det är någonting som är viktigt inte minst för socialsekreterare och för att förbättra deras arbetsvillkor. Det var någonting som de efterfrågade mycket.

Man måste hela tiden våga tänka nytt. Man kan inte stå stilla och säga: Åh, vilka bra förmåner vi har i dagsläget – nu behöver vi inte se över någonting! Vi har en stor utmaning med vissa specialstyrken, och jag tycker att det är lite märkligt att man inte är mer öppen för att hela tiden se över sina personalpolitiska förmåner för att kunna locka dessa yrkesgrupper.

Anförande nr 112

A n e t t e H e l l s t r ö m (M): Vi jobbar och prioriterar stenhårt för att förbättra kontinuiteten. Vill ni verkligen riskera en sämre kontinuitet inom omsorgen?

Anförande nr 113

M i r j a R ä i h ä (S): Ordförande, fullmäktige! Ord är viktiga. När jag läser motioner läser jag först vad det är som krävs i motionen. Det krävs inte SL-kort i den här motionen. Det krävs inte 80-90-100-modellen. Det krävs inte något annat än att man ska göra en utredning.

Sedan 2018 har de borgerliga budgeterna varit fulla med utredningar. Så en till, som är jätteviktig, borde väl ändå inte vara så där jätteskadlig. Det är viktigt att ständigt göra en översyn av personalpolitiska åtgärder, för den offentliga sektorn är inte särskilt attraktiv som arbetsgivare. Jag måste väl vara tokig, för jag har jobbat där i 41 år. Det är inte många kvar som har jobbat så länge.

Motionen handlar inte om att genomföra de olika exempel som nämns. Men om vi ska kunna rekrytera kompetenta människor och om vi ska kunna behålla kompetenta människor, både chefer och medarbetare, måste det finnas en personalpolitik värd namnet. Om man ska göra en riktig översyn kanske det kan leda till ett personalpolitiskt program som faktiskt syftar till att både rekrytera och behålla personal. Det är det som ger kontinuiteten i omsorgen, till exempel. Det gör att man behåller personal.

Jag kan nämna ett exempel som jag har upplevt själv av de saker som tas upp, och det gäller SL-kortet. Vet ni att regionen införde detta redan 1988? Då införde man årskort med löneavdrag. Sedan försvann det för några år sedan därför att regionen gjorde en så erbarmligt dålig upphandling. De som fick uppdraget kunde inte hantera detta. Då försvann periodkortet, som ramlade in var tredje månad på mitt hallgolv. Det var jättesmidigt! Detta var bara ett exempel.

Jag tycker att det är värt att göra en översyn av politiken när ni nu ändå i budgeten kommer att tillsätta tusen utredningar. Gör dem till 1 001 – gör en översyn av personalpolitiken!

Bifall till motionen!

Anförande nr 114

R o b e r t M j ö r n b e r g (V): Ordförande, ledamöter, stockholmare! Som vi alla vet står vi inför en enorm demografisk utmaning, och det är den som är den verkliga utmaningen tillsammans med rekryteringen av kompetent personal till en lång rad områden. Vi måste göra allt vi kan för att staden ska bli den attraktiva arbetsgivare som vi alla vill att den ska vara. Vi har ett stort behov.

News flash: Det går så där, som jag förstår det, när det gäller till exempel att få folk att vilja utbilda sig till undersköterskor. Skolbänkarna är inte så fulla som vi skulle önska att de var.

Ta bara frågan om SL-kort som exempel. Det skulle göra en enorm skillnad för alla medlemmar i mitt fackförbund, Kommunal. Det är en fråga som vi driver regionalt i form av nolltaxa från Vänsterpartiets sida. Men det skulle kunna vara ett bra steg

också i att göra staden till en attraktiv arbetsgivare. Redan i dag finns detta i det socialistiska paradiset Nacka, så vi ska väl inte vara sämre än så!

När det kommer till 80-90-100-modellen är också den ett jättebra förslag. Den finns redan i kraft, som Clara nämnde, på flera olika ställen. Svenska kyrkan, till exempel, har den i sitt kollektivavtal. Det handlar egentligen om en politisk vilja, skulle jag vilja säga.

Jag yrkar bifall till motionen.

Anförande nr 115

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Jag kände att 80-90-100-modellen fick så märkliga slängar av företrädaren för majoriteten, så jag måste nyansera lite grann vad den faktiskt handlar om. Som jag sa handlar det alltså om att man arbetar 80 procent av tiden, får 90 procent av sin lön och 100 procent pensionsavsättning. Det vi står inför är väldigt stora pensionsavgångar, inte minst när det gäller förskolechefer. Vi har överlag många tjänstemän inom den offentliga förvaltningen som snart går i pension. Det här är ett sätt för framför allt äldre medarbetare att gå ned lite i arbetstid för att på så sätt också kunna fungera som mentorer för nyanställda. Jag tror, Jan, att det skulle vara utmärkt för socialtjänsten, till exempel.

Detta är som sagt någonting som sker i många kommuner och som inte leder till att man förlorar i pension trots att man går ned i arbetstid. I stället för att äldre medarbetare lämnar kommunen kan de alltså fungera som mentorer och bidra med den kompetens de har efter ett långt yrkesliv.

Precis som många har sagt tidigare måste vi vara på tårna när det gäller olika typer av förmåner. Vi kan inte konkurrera med den privata sektorn när det gäller lön. Det är ett problem som man har inte minst på de tekniska förvaltningarna; det är mycket mer attraktivt att arbeta i den privata sektorn när det kommer till bygg och anläggning, till exempel. Då måste vi hela tiden vara på tårna på andra sätt och konkurrera med andra medel än lön.

Det är därför sådant här som utvecklingsprogram för specialister är så viktigt. Man är ofta väldigt ensam som specialist på sin förvaltning. Då kan man inte göra som ansvarigt borgarråd, som inte är här, skriver i Mina synpunkter: att man skulle ordna detta på den enskilda förvaltningen. Man är helt enkelt alldeles för få specialister.

Återigen: Jag tycker att det här är väldigt tråkigt. Jag tycker att man borde vara betydligt mer på alerten, och jag tror att det kommer att bli stora problem för den här staden om vi inte höjer ambitionerna vad gäller det personalpolitiska arbetet. Om vi inte lyckas behålla – framför allt – men också rekrytera medarbetare till våra medarbetare kommer vi att få stora problem framöver.

§ 26 Stärkande av stadens arbete mot oseriösa värddar

Anförande nr 116

Borgarrådet *L i n d b l o m* (V): Denna motion skrevs för väldigt, väldigt länge sedan. Sedan tappades den bort av ansvarig rotel eller någon annanstans. Den skrevs alltså för länge sedan. Problematiken kvarstår dock, kan jag säga.

Det handlar om vilka krav vi ställer på aktörer som ska få mark i Stockholm. När det gäller just förvaltningen kan man säga detta: Att ha en fungerande förvaltning som prioriterar trygghetsskapande, säkerhet och löpande gott underhåll är helt avgörande för tryggheten och trivseln i våra stadsdelar. Här kan man som ett gott exempel ta Svenska Bostäder och fastighetsägarna på Järva, som har bedrivit ett systematiskt gemensamt säkerhets- och trygghetsarbete i många år. Man har gemensamma upphandlingar av olika säkerhetslösningar och gemensamma ronderingar. Man jobbar systematiskt med att till exempel upprusta källarutrymmen och se till att det inte går att gömma till exempel narkotika och vapen i lokaler. Man har mopedinventeringar och så vidare. Man hjälps åt, både stora och små fastighetsägare.

När jag besökte dem för drygt ett år sedan frågade jag just vad staden skulle kunna göra mer inom det här området. Då lyfte de just denna fråga, det vill säga att vi borde kunna vara mycket mer tydliga vad gäller dem som söker markanvisningar i den här staden. Vi borde alltså faktiskt säkerställa att de som får mark i den här staden också ska sköta sin förvaltning.

När man tittar på exploateringskontoret ser man att de gör en del referenstagning. Men man ska vara med på att den referenstagning som exploateringskontoret gör framför allt är inriktad på ekonomiska faktorer, så kallad vandelsprövning. Det är skatter, bärkraftighet och genomförandeförmåga. När det gäller att titta på hur man jobbar med sin systematiska förvaltning är det inte lika noggrant. En sådan enkel sak är att man till exempel inte har systematiska rutiner för att inhämta synpunkter från miljö- och hälsoskyddsnämnden. Och det är ju den nämnd som åker på tillsyn. Sedan 2016 görs också stickprovskontrollerna i ytterstaden, där man systematiskt följer upp fastighetsägarnas förvaltning. Det finns ingen systematisk informationsöverföring mellan miljö- och hälsoskyddsnämnden och exploateringsnämnden innan markanvisning sker. Jag tycker att det är högst anmärkningsvärt.

Jag tror att vi behöver se över vår markanvisningspolicy. Jag tycker att vi verkligen behöver se över våra rutiner inför markanvisning, och vi behöver ligga på lagstiftaren. Kommunernas möjlighet att faktiskt stoppa oseriösa aktörer från att förvärva fastigheter är i dag alldeles för svag.

Bifall motionen!

Anförande nr 117

Borgarrådet *W e d i n* (M): Ordförande! Tack för motionen ur majoritetssynpunkt! Stockholmare ska kunna trivas och känna sig trygga i sina hem. Det är viktigt att

hyresvärdar erbjuder exempelvis bostäder med god kvalitet i hela staden. Vi vet att undermåligt underhåll i exempelvis gemensamhetsutrymmen kan vara en stor otrygghetsfaktor, och därför arbetar våra bolag och andra, privata, aktörer aktivt med denna fråga. Clara Lindblom nämnde själv Svenska Bostäder, som verkligen jobbar framgångsrikt med exempelvis skalskydd och liknande. Vi märker hur uppskattat det är av hyresgästerna.

I dag arbetar stadens nämnder med rigorösa granskningar av samtliga aktörer innan de ges möjlighet att äga och förvalta fastigheter. Exploateringsnämndens markanvisningspolicy innehåller just rutiner för att upptäcka oseriösa aktörer inför markanvisning och vid val av byggaktör. Hänsyn tas då till aktörens ekonomi, stabilitet och dokumenterade förmåga att genomföra projekt. En bedömning av företagets kreditvärdighet görs också, och i bedömningen ingår en undersökning av bolagets organisation, struktur, betalningsförmåga, verksamhetshistoria och finansiella situation. Man gör också en finansiell analys av bolagets årsredovisningar och kreditrating.

Som Clara Lindblom själv nämnde är det mycket ansvar som tillfaller miljö- och hälsoskyddsnämnden. De har ansvar för stadens miljöförvaltning, och de har utökat sina rutiner för tillsyn av en god inomhusmiljö.

När det kommer till det register som föreslås anser inte exempelvis miljö- och hälsoskyddsnämnden att det finns skäl till ett sådant. En förutsättning för att en kommun ska kunna upprätta och föra ett register är att det finns stöd för en sådan åtgärd i författningen antingen uttryckligen genom att kommunen har en skyldighet enligt en författning att föra ett visst register, eller genom att ett register är nödvändigt för att utföra ett uppdrag. Något sådant stöd finns inte i detta fall.

Det var intressant att läsa exploateringsnämndens och förvaltningens svar på motionen, där man redovisar exempelvis att det vid val av byggaktör tas särskild hänsyn till hur bolaget uppfyller stadens markanvisningspolicy i tidigare projekt. Det känns ändå som en viktig förutsättning. Så lyssna på remissinstanserna, för de menar att verktygen för att stoppa oseriösa aktörer är tillräckliga! De säger inte att arbetet inte kan förbättras, för det ska vi givetvis göra. Det ska vi jobba löpande med. Men jag är trygg med remissinstansernas bedömningar, och vi ska givetvis fortsätta att verka för att fler seriösa aktörer ska söka sig till Stockholms bostadsmarknad.

Jag yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Anförande nr 118

B j ö r n L j u n g (L): Fru ordförande, fullmäktige och åhörare! Det här är en rätt intressant motion, men delvis slår den in öppna dörrar. Med tiden har vi blivit betydligt bättre på att inte vara så naiva i den här staden när vi har relationer till andra aktörer. Jag behöver inte nämna någon som vi sålde någonting till, för det är ni jätteduktiga på att göra. Om jag nämner det ordet triggas jag väl igång alldeles för många.

Skämt åsido – när staden säljer till seriösa aktörer kan området bli bättre. Ett sådant exempel är Hjulsta. Svenska Bostäder sålde Hjulsta, Hjulstabackarna och Hjulsta centrum till Einar Mattsson. De startade ett stort trygghetsarbete i området. De rustade upp husen och startade också läxläsning i nämnda Hjulstaskolan, som vi har debatterat tidigare och som skolborgarrådet förtjänstfullt redogjorde för när det gäller åtgärderna i själva skolan. Einar Mattsson startade alltså helt gratis läxläsning för barnen där och engagerade sig. Man gjorde också en annan sak som var väldigt bra: Man stängde ett kafé alldeles intill en av tunnelbaneingångarna, för där satt gubbarna och kommenterade kvinnorna och tjejerna när de gick till och från tunnelbanan. Det kunde vara att de hade fel kläder eller såg ut på ett sätt som de här självutnämnda moralpoliserna inte gillade.

Arbetet med seriösa värdar och mot oseriösa har alltså många olika metoder. I den text som Socialdemokraterna har skrivit i reservationen står att Hyresgästföreningen är en av dem som är de främsta samarbetspartnerna. Och så är det. Det är många gånger som jag har varit med och fattat beslut om att vi ska tvångsförvalta fastigheter där hyresvärdar bär sig åt på ett sätt som man inte ska mot sina hyresgäster.

Samtidigt blir jag lite full i skratt när jag läser Socialdemokraternas reservation, där man säger att staden verkligen borde skriva till regeringen. Jaha, men regeringen, statsministern och de allra flesta statsråd har ni ju själva, så varför inte skriva till regeringen eller ta upp det här på en kongress så att ni får ett beslut om sådana här frågor? Jag kan säga att vi har partiråd på söndag, och då kommer vi att fatta beslut om flera åtgärder mot oseriösa värdar.

Anförande nr 119

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Jag kan avslöja att det är Vänsterpartiets kansli som har skrivit reservationstexten. Sedan behövde jag vabba, så sossarna lade den själva i BB, men vi har lagt fram den gemensamt i kommunstyrelsen. Men det var såklart kul att de ville ringa sin regering.

Vad gäller frågan om de rigorösa granskningar som Dennis Wedin pratar om och den långa rad ekonomiska faktorer som du nämner är det återigen i princip ingenting som gäller fastighetsägarnas faktiska förvaltning. Det är detta vi kommer tillbaka till hela tiden. Det är *en* sak med skattebetalningar, likviditet, organisationsstruktur och så vidare. Allt det där måste givetvis sitta så att vi får genomförbarhet i projekten. Det jag är ute efter är att vid markanvisning måste vi säkerställa att det här är en aktör som också sköter sin förvaltning. Det sänder också ut en väldigt tydlig signal till branschen, där vi ställer väldigt höga krav på förvaltningen av fastigheter i den här kommunen.

Det man hela tiden ska komma ihåg är att vi i Stockholm har en sådan otroligt stor möjlighet att ställa krav på aktörer. Vi har den lyxiga situationen där det i princip, bildligt talat, är kö utanför exploateringskontoret vad gäller att bygga till exempel hyresrätter. Det är väldigt många som vill bygga i Stockholm trots att konjunkturen har vikt nedåt. Det handlar om att vi ska använda det läge vi har till att ställa höga krav på miljö- och klimatfrågor, på sluthyra i projekt och framför allt också på förvaltning.

Det gäller bara en sådan grej som att exploateringskontorets rutiner kring att se om projekten stämmer överens med markanvisningspolicyn är väldigt inriktade på ekonomiska faktorer. Det finns inte några fungerande rutiner; det säger miljö- och hälsoskyddsnämnden själva i sitt remissvar. Rutinerna vad gäller informationsöverföring mellan kontoren brister, det vill säga att en del av Stockholms stad gör riktad tillsyn och stickprovskontroller, men den informationen efterfrågas inte av den andra delen av staden, som faktiskt beviljar markanvisningar.

Jag tycker att det här är märkligt. Givetvis måste vi ta vara på den information som våra egna kontor och förvaltningar samlar in. Det ska sedan ligga till grund för våra markanvisningar. Jag tycker också att man slår sig lite väl mycket för bröstet med tanke på att man så sent som för två år sedan sålde en fastighet till Hembla, som inte är en väl ansedd hyresvärd vare sig av hyresgästerna eller av till exempel FN:s särskilda utredare. Nu handlar inte det här om försäljningar och inköp, utan det handlar om markanvisningar. Flera remissinstanser säger att det går att göra mer. Register var kanske att ta i, men vi kan definitivt se över markanvisningspolicyn och framför allt rutinerna för informationsöverföring mellan våra nämnder.

Anförande nr 120

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Vi yrkar bifall till motionen. Vi står självklart bakom den text som är framförd gemensamt.

Ett par frågor som nämns är att återinföra förvärvslagen och att se över de juridiska förutsättningarna. Det är klart att det ser väldigt olika ut i vårt land, och jag tror i och för sig att det är och har varit en betydligt värre situation i Stockholms län än i Stockholms stad de senaste åren när det gäller oseriösa fastighetsägare. Men oavsett det kan vi först och främst konstatera att detta är ett storstadsproblem och att det säkert kommer att kunna vara ett växande problem när vi ser att det finns kapital som ska placeras i bostäder och fastigheter av olika slag. Det är otroligt viktigt att man har prioriterat detta högt.

När det gäller markanvisningspolicyn skrev vi som bekant om den något under förra mandatperioden just för att förstärka de här delarna. Bland annat skulle vi prioritera att de som skulle bygga hyresrätter har en långsiktig förvaltning. Det är naturligtvis en sådan aspekt som vi tycker är viktigt. Men jag ser absolut risker framöver för att detta försvagas. I ärlighetens namn tror jag också att det är viktigt vilka politiska signaler man skickar härifrån eller från dem som sitter i exploateringsnämnden. Det visar hur viktiga de här frågorna är.

När det gäller var vi agerar är det lite grann som i tidigare debatt i dag. Det är självklart att vi när vi skriver motioner och annat i olika frågor – vi hade en miljöfråga uppe tidigare – menar att *staden* borde agera. Det är i stadens namn. Att vi sedan agerar i partierna med motioner och annat är självklart. Jag kan gå igenom med Björn Ljung vilka motioner som har skrivits tidigare eller vilka motioner som är aktuella inför nästa partikongress. Men det är en annan sak. Vi ska självklart agera i stadens namn med kraft, och då har man ett särskilt stort ansvar om man utgör en majoritet i den här staden.

§ 27 Fler markanvisningar till de allmännyttiga bostadsbolagen för att nå stadens egna bostadsmål

Anförande nr 121

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Det har runnit ganska mycket vatten under broarna sedan Carl Cederschiöld ville sälja hela Stockholms hem. Det var en gång på 90-talets början och en annan gång kring 2000. Sedan dess är det väl ändå så att de allra flesta, från höger till vänster, ser det stora värdet i att ha våra tre bostadsbolag. Vi ser att de är oerhört viktiga för en fungerande bostadsmarknad. Vi ser att det är våra allmännyttor som är de aktörer som levererar enskilt flest försöks- och träningslägenheter, Bostad först-lägenheter och förturer. Vi ser också att de är oerhört användbara för att tillskapa projekt som till exempel Stockholms hus och Snabba hus. Om vi av någon anledning skulle bli av med ett bolag eller en stor del av beståndet i ett av våra bolag skulle vi ha betydligt svårare att nå upp till vårt lagstadgade bostadsförsörjningsansvar.

Men det är också så att staden växer, och när staden växer behöver vi fler lägenheter av den här typen. Vi måste fortsätta att producera nya försöks- och träningslägenheter och genomgångsbostäder, och vi vet att det framför allt är allmännyttan som gör detta. Motionen handlar i grunden om att trycka på att det är oerhört viktigt att antalet markanvisningar som allmännyttan får svarar mot de produktionsmål som man sätter för allmännyttan, oavsett vilken nivå som respektive bolag ligger på. Om man säger att man sätter ett bostadsmål på till exempel 1 000 lägenheter för allmännyttan vet vi av erfarenhet att man behöver markanvisa betydligt fler än så, åtminstone ungefär 1 500. Vi vet att under planprocessens gång kommer antalet bostäder i projekten att minska. Det blir färre våningar, man upptäcker en fornlämning någonstans och måste dra ned på volymen. Vi vet alltså att man måste lägga på lite i markanvisningarna.

Oavsett om man tycker att allmännyttan ska bygga 200, 300, 400, 500, 600 eller flera tusen bostäder måste vi se till att exploateringskontoret i det här fallet tillämpar ett tydligt koncernperspektiv. Staden kan inte med ena handen säga att ni ska bygga så och så många bostäder, och sedan kommer exploatering och ger inte den mark som allmännyttan behöver för att nå det mål som allmännyttan har fått just av staden. Vi måste vara konsekventa där.

Återigen: Man behöver inte hålla med om de antal jag har skrivit om i motionen. Min poäng är att ni måste se till att produktionsmålen och markanvisningsmålen litar med varandra. En av de viktigaste saker man kan göra där är att återinföra målet i exploateringsnämnden om antalet markanvisade bostäder till allmännyttan. Värna allmännyttan, och använd vår allmännytta! Bevaka den, bevara den och utveckla den, men framför allt – använd den!

Bifall motionen!

Anförande nr 122

M a r i a - E l s a S a l v o (S): Ordförande! Tack till Vänsterpartiet för den här viktiga motionen som handlar om att öka antalet markanvisningar till stadens allmännyttiga bostadsbolag!

Vi socialdemokrater ser allmännyttan som ett av kommunens och politikens viktigaste verktyg för att leva upp till bostadsförsörjningsansvaret. Genom att markanvisa till allmännyttan kan vi bibehålla en hög byggtakt och se till att det byggs bostäder efter behov även i tider när marknaden sviker.

Stockholm lider av akut bostadsbrist. Under förra mandatperioden satte vi i den förra majoriteten därför höga markanvisningsmål, och vi levererade därefter. Genom att prioritera bostadsbyggande uppnådde vi en hög takt i byggandet, dämpade bostadsbristen och kortade ned väntetiden i den kommunala bostadskön. Sedan högermajoriteten tog över har utsikten för Stockholms bostadsmarknad sett allt mörkare ut. Tack vare våra prioriteringar under den förra mandatperioden ser vi fortfarande en relativt hög byggtakt, men hur länge kommer det att fortsätta att vara så? I stället för att fortsätta att prioritera bostadsbyggandet i Stockholm har majoriteten blivit helt slapphänt. Förståelsen för allmännyttans viktiga roll för bostadsbyggandet är häpnadsväckande dålig.

I år har Svenska Bostäder och Familjebostäder fått noll markanvisningar. Familjebostäder flaggar nu för att produktionstakten kommer att falla efter 2021 om de allmännyttiga bolagen inte får fler markanvisningar. Ledtiden för att bygga nya bostäder är mellan åtta och tio år från en markanvisning till en färdig bostad. Om inte allmännyttan får nya markanvisningar i år kommer bostadsbyggandet i framtiden att minska. Bolagen kommer i sin tur att behöva skala ned. De kommer att tappa kompetens, och trycket på kostnadsutvecklingen kommer i förlängningen att minska, vilket betyder att priserna på bostäder återigen kommer att öka tillsammans med bostadsbristen.

De allmännyttiga bolagen vill bygga. De står redo att ta emot nya markanvisningar, men de får inga. Vad är majoritetens besked till de allmännyttiga bolagen? Kommer vi att se några markanvisningar till allmännyttan nästa år i nästa budget? Eller ska de allmännyttiga bolagen göra sig beredda att skala ned på personal och kompetens?

Anförande nr 123

M a r t i n H a n s s o n (MP): Fru ordförande! Jag begär ordet i stället för replik, för jag tänkte att jag ska försöka reda ut det här så gott det bara går.

Målet för nybyggnadstakten som vi sätter till allmännyttan är 1 500 per år; det är vi helt på det klara med. Ni har såklart rimliga resonemang kring hur det också ska kunna upprätthållas över tid. Målet för markanvisningar till de allmännyttiga bolagen är dels 1 200 till dem själva, dels de 300 tillkommande för det som är på egen mark. Det pågår i dag allmännyttiga bostadsprojekt i hela innerstaden och i närförorter som Enskede, Bromma och Älvsjö. Det är full rull på det sättet, men det är såklart delvis också beroende på förra mandatperioden när vi hade en bra takt.

Nu till trixet och det som gör att det blir lite stökigt: De stora markanvisningar som har gjorts tidigare, framför allt under förra mandatperioden när vi gjorde väldigt mycket, har gjort att det fortfarande är en hög beredskap hos de allmännyttiga bostadsbolagen. De säger själva att för att inte ersättningsinvesteringar och sådant ska trängas undan, för att de ska kunna klara detta långsiktigt och hålla den goda balansen mellan upplåning och egen finansiering och för att kunna gå i mål med alla projekt och markanvisningar som de redan har fått kan det vara önskvärt att se det hela lite i balans över tiden. Men återigen: Vi har fortfarande målet på 1 500 markanvisningar per år.

Ni tittar hela tiden mycket på T1:an och T2:an, och då kan man tycka att det har varit väldigt lite i år. Men så var det förra året också, och vi vet ju vad resultatet blev. I slutändan kom vi i kapp de sista månaderna, och det är det som är prognosen nu också. Det blir en lite skev bild när man hela tiden tittar på ettan och gör en väldigt stor grej av det när prognosen är att man ska komma i kapp i slutet av året. Det får vi såklart inte glömma bort.

Man kan argumentera som V gör för att man under coronatider ska göra tvärtom och öka för att mota detta. Ni föreslår 4 000 per år, men det är ingenting som bolagen själva säger att de mäktar med. De har inte den kapaciteten. De vill hela tiden se till att det blir en rätt balans. Här är också Stadsledningskontoret tydliga med hur man ska kunna finna denna balans hela tiden så att man ska kunna upprätthålla takten och gå i mål med alla de markanvisningar man har utan att riskera att det blir olika nedskrivningar och sådant. Det är viktigt att vi har med oss det. Men självklart ska vi gå i mål med de markanvisningar vi har lovat under året. Det är givet.

Anförande nr 124

Borgarrådet W e d i n (M): Ordförande! Tack för motionen! Den grönbå majoriteten har höga ambitioner med bostadsbyggandet, och man får också säga att det är något som redan har gett resultat. Just nu byggs det fler hyresrätter än bostadsrätter i Stockholms stad. Totalt är det 61 procent av de lägenheter som började byggas under 2019 som planeras att bli just hyresrätter. En förklaring till den höga andelen hyresrätter är att det just nu byggs många studentlägenheter, vilket är oerhört glädjande.

Det är majoritetens ambition att staden ska präglas av blandade upplåtelseformer med balans mellan hyresrätter, bostadsrätter och äganderätter. När det gäller bostadsbolagen är vårt mål i budget att vi ska uppnå en nyproduktionstakt på 1 500 bostäder per år. Är det ett mål som vi måste följa? Frågan har varit uppe tidigare i talarstolen, och svaret är definitivt ja. Det är ett mål som finns där för att vi ska säkerställa att bostadsbolagen får exempelvis fler markanvisningar och kan bygga mer. Precis som Martin Hansson just har redogjort för behövs det en balans över tid, och vi ser att när det kommer till produktionsmålen har även tidigare majoriteter haft svårt att nå dessa. Det är ett av våra verktyg för att sätta press inom staden.

Sedan är det också viktigt att den ena handen vet vad den andra gör inom staden. Det är svårt; det vet vi alla som på olika sätt har jobbat övergripande i Stadshuset. Det är någonting som vi måste jobba kontinuerligt med.

Om man vill i dag att vi ska få fram 4 000 hyresrätter behövs det fler aktörer. De allmännyttiga bostadsbolagen i Stockholm är tre olika aktörer när det kommer till att få fram hyresrätter. Det finns många privata där ute som också vill bygga, och det måste vi också välkomna. När det handlar om bostadsrätter är det mer konjunkturkänsligt, men vi ser att många nu vill bygga privata hyresrätter. Det är någonting som är värt att tillägga.

Jag måste säga att en viktig poäng givetvis är att vi säkerställer att vi gör det vi kan för att korta ned ledtiderna för byggande rent generellt i Stockholm. Det jobbar vi på olika sätt med i berörda nämnder och förvaltningar. Men det är också en viktig del inte bara för våra allmännyttiga bostadsbolag utan även rent generellt.

Här har vi ett kontinuerligt arbete att göra, och när det kommer till den grönbå majoriteten är det bara att konstatera att vi har höga ambitioner på området.

Bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut!

Anförande nr 125

M a r i a - E l s a S a l v o (S) Ordförande! Kul att se dig i talarstolen, Dennis! Ni säger att ni har höga ambitionsnivåer. Martin pratar om ett mål på 1 500 per år. Men det blir lite förvirrande, för ni har fortfarande inte markanvisat till Familjebostäder eller Svenska Bostäder över huvud taget i år. Ni har markanvisat 120 bostäder till allmännyttan i år, och ingen av dem har gått till Familjebostäder eller Svenska Bostäder. Förra året markanvisade ni 427. Det utgör 12 procent av alla markanvisningar förra året. Ni når alltså ändå inte målen även om ni säger er har höga ambitioner.

Ni pratar om fler aktörer och att det behövs fler aktörer på bostadsmarknaden för att få upp bostadsbyggandet. Men hur ska ni mäkta med det när de bostadsbolag som finns står och väntar på markanvisningar men inte får några? Vad skulle det då spela för roll om det fanns fler aktörer på bostadsmarknaden när ni saknar den politiska viljan att markanvisa till de bostadsbolag som finns i dag?

Ni pratar om kortare ledtider. Ja, vi har ju Stockholmshusen, och hur många markanvisningar har de fått? De har fått noll.

Anförande nr 126

Borgarrådet W e d i n (M): Den grönbå majoriteten har som sagt höga ambitioner på området. Stadens allmännyttiga bostadsbolag fick under 2019 markanvisningar för ca 1 000 bostäder, och det är i linje med 2018, när Socialdemokraterna styrde.

Man kan slänga ur sig olika siffror och anklagelser, men det är bara att konstatera att det här är ett kontinuerligt arbete som pågår med att få fram markanvisningar. Det är inte alltid lätt, och när det kommer till Stockholmshusen, som du nämner, är det bara att konstatera att det är svårt att hitta sådan typ av mark. Det är det som krävs för att man ska kunna få ned kostnaderna och därmed också hyrorna i den typen av projekt.

Det här är någonting som vi jobbar med och som andra majoriteter också har haft svårigheter med. Det är en helhet som måste tas när det kommer till markanvisningar.

Men som sagt: Vi vill bygga hyresrätter, och vi vill bygga allmännyttiga hyresrätter. Och det gör vi också!

Anförande nr 127

B j ö r n L j u n g (L): Fru ordförande, fullmäktige och åhörare! Nu är det viktigaste att vi får bostäder byggda i Stockholmsområdet över huvud taget. Det är faktiskt mindre intressant exakt vem det är som bygger bostäderna. Jag vet att alla – åtminstone de allra flesta av oss – som finns i den här fullmäktigesalen har stort ansvar för Stockholm som sådant. Alla känner till att vi börjar få en ordentlig låneskuld.

Det finns värderingsinstitut som tycker att de kan värdera en stad ungefär som de värderar ett företag och som inte riktigt förstår vilka tillgångar en stad som Stockholm har. Och så tror de att när vi har en skuld på 60 miljarder börjar det bli katastrof. Jag vet att jag stod och sa precis det här när vi var i opposition, och det hör ju också till lite grann att man försvarar och förvaltar det som man styr över.

Nu är markanvisningarna inte det allena saliggörande medlet för att vi ska kunna bygga, inte ens i de kommunalägda bostadsbolagen. Utan en aktiv fastighetspolitik som Stockholmshem har bedrivit hade staden varit utan ungefär 1 500 bostäder. Det är bostäder som Stockholmshem har byggt och kommer att bygga på mark som bolaget självt har förvärvat, alltså köpt för pengar som man har fått när man tidigare har sålt andra tillgångar. Det är precis så här man måste arbeta. Man måste arbeta aktivt också på andra sätt. Man måste jobba tillsammans med andra seriösa aktörer för att köpa ett område där den ena aktören kanske bygger bostadsrätter och det kommunalägda bostadsbolaget bygger hyresrätter.

Vi har alla bostäder utefter Gamla Södertäljevägen, över 400 stycken. Vi har också Årstastråket, Palmfeltsvägen och Örnbergs industriområde för att nämna några. Det senare hade vi inriktningsbeslut på i Stockholmshems styrelse så sent som i torsdags. Här har vi tillsammans med andra aktörer gått ihop och köpt upp stora delar av Örnbergs industriområde och förvandlar det lilla industriområde som ligger i det som man brukar kalla för Aspudden, men som är Örnberg och t-banestation Örnberg, till bostäder. Det är en industri som tidigare har funnits där men som inte finns nu och som inte behövs. Detta är hus som vi i stället kan konvertera till annat.

Det handlar alltså inte bara om markanvisningar; det handlar också om en aktiv politik i bostadsbolagen.

Bifall till kommunstyrelsen!

Anförande nr 128

S a r a S t e n u d d (V): Ordförande! Nu är det ändå så att vi har en akut bostadsbrist i den här staden. Det är inte framför allt bostadsrätter som det är brist på,

utan det är brist på hyresrätter som folk har råd att bo i. Eftersom det inte har markanvisats speciellt mycket under det senaste året – vi hörde att det var noll, noll till andra bolag och så vidare – beror de siffror på 60-40 som nu fortfarande finns på vår tidigare majoritet. Det beror inte på er fantastiska markanvisning.

Därför skulle vi behöva höja antalet markanvisningar till minst 4 000 per år, ungefär. Det är som Clara säger: Det är inte exakt den summan som är förslaget. Det borde man ha i åtanke på grund av att det är precis som det är: Det kommer inte ut lika mycket bostäder som vi anvisar till. Därför bör åtminstone hälften av dem öronmärkas för Stockholmshus, Snabba hus eller andra innovativa lösningar. Konjunkturen har vänt, och vi måste hitta på någonting nytt för att människor ska få bostäder. Därför tycker vi absolut att man måste lägga på lite grann, för staden har faktiskt bostadsförsörjningsansvaret.

Jag var själv och lyssnade på Dennis Wedin för ett år sedan vid invigningen av ett Stockholmshus, då han lovade dyrt och heligt att detta absolut skulle fortsätta. Det är jätteonödigt att uppfinna hjulet en gång till, sa han, och vi måste få ut det här i produktion snabbt och fortsätta med arbetet. Ändå har vi inte sett något resultat av detta, och det tycker vi är jättesorgligt.

Anförande nr 129

M a r t i n H a n s s o n (MP): Jag håller med om att Stockholmshusen ska prioriteras, och det säger vi också i budgeten. Det är viktigt.

Jag vill återkomma till det där med siffrorna. Om vi nu håller oss till markanvisningarna markanvisade vi förra året, alltså 2019, 1 052 bostäder till de allmännyttiga bolagen. Målet och uppdraget är att markanvisa 1 200, och sedan kanske 300 kan tillkomma på egen mark för att klara produktionsmålen på 1 500. 1 052 var alltså väldigt nära. Bolagen själva säger att det är ungefär där vi bör ligga nu för att de ska kunna klara av produktionsmålen med tanke på de många och bra markanvisningar vi gjorde under förra mandatperioden. Det är alltså vad de själva säger. Det är den balans vi bör hålla. Vi klarar som sagt nästan de 1 500, och det är viktigt att vi kommer ihåg det.

Anförande nr 130

S a r a S t e n u d d (V): Man har *nästan* klarat målen, men vi får se hur det går i år. Det ser inte lika ljusst ut i år som det gjorde förra året, så vi får se vad som händer i slutet av december. Men som det ser ut just nu kommer vi inte att nå målet.

När det gäller markanvisningarna skulle man åtminstone kunna försöka säga ja till motionen och säga ja till att försöka markanvisa till 4 000 fler lägenheter. Det är ju just det som kanske skulle kunna gynna marknaden och konjunkturen, och det är den bostadsform som vi behöver. Det är hyresrätter den här staden behöver, inte fler bostadsrätter.

Anförande nr 131

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Jag ska också ägna mig åt lite sifferexercis. Jag orkar inte heller begära replik, utan jag tar upp talartid i stället. Det är mycket lättare att orera då!

1 052 förra året, sa Martin Hansson. Då smällde det till i december. Det är jättebra – drygt 1 000 lägenheter. Det kommer dock inte att räcka för att nå upp till produktionsmålet på 1 500. Det vet Martin också, för det har vi pratat om många gånger. Återigen: Jag sitter i Stadshus AB:s styrelse, och jag sitter som vice ordförande i Svenska Bostäder. Jag läser samtliga handlingar till samtliga bolag, inklusive Micasa och Stadsholmen, inför varje styrelsemöte. Jag skulle vilja säga att varenda gång det kommer en rapport om nyproduktion och varenda gång det kommer en T1:a eller T2:a påtalar man bristen på markanvisningar. Man påtalar bristen på markanvisningar, som gör att man inte kommer att nå upp till de produktionsmål som staden har lagt på bolagen om tre fyra år.

Om vi tar de drygt 1 000 lägenheter som blev markanvisade i december vet vi av erfarenhet – vilket var vad jag försökte säga i det första inlägget – att det kommer att bli en eller två våningar lägre, att det kommer att bli lite smalare, att det är en skyddsvärd ek, ett spridningssamband eller en fornlämning. Det är sådant som gör att det krymper hela tiden, och då måste man ta höjd för det. Om man vill ha 1 500 nya allmännyttiga bostäder varje år, vilket är ert mål, måste man därför markanvisa åtminstone 2 000–2 500. För visst kan bolagen leta på egen mark. Det kan de verkligen göra: Svenska Bostäder bygger på parkeringsdäck i Husby, som vi hade ett ärende om tidigare, Stockholmshem har förvärvat och så vidare. Men det finns en viss gräns för hur mycket man kan bygga på den egna marken. Basen måste vara kontinuerliga markanvisningar.

Det jag lyfter och efterfrågar är lite koherens, som man pratar om i sociologin. Det ska liksom hålla ihop. Om den ena delen av staden säger si och så och att man ska bygga så här mycket måste det efterföljas av ett visst antal markanvisningar. Sedan kan man inte lägga produktionstakten hur högt som helst. Det är det du, Martin, pratar om. Det klarar man inte av med reinvestering och så vidare. Men även om man har en produktionstakt på si och så mycket måste man öka på med markanvisningarna. Fler markanvisningar gör inte att det blir svårare att klara upprustningsbehoven; det gör snarare att det blir lättare att klara produktionsmålen för bostadsbolagen.

Återigen: Vi ska ha mer byggande av privata hyresrättsbyggare, och vi ska ha mer allmännytta. Just nu är det bara 19 procent hyresrätter markanvisade. Fler måste bygga. Och det är klart att det är skillnad på vem som bygger. Vi vet att det är Stockholmshem som bygger för SHIS. Det är Svenska Bostäder som bygger Snabba hus. Vi vet hur viktiga Familjebostäder är för förturerna. Vi måste värna vår allmännytta, för utan dem har vi betydligt sämre verktyg för att just klara de utsatta grupper som vi har ett särskilt ansvar för.

Bifall motionen!

Anförande nr 132

M a r t i n H a n s s o n (MP): Jag håller såklart med om att man måste ta höjd. Så är det självklart. Allt annat är oerhört naivt att tro.

Det jag menar är detta: Målet är 1 500 markanvisningar. Det klarar vi, men vi klarar det kanske inte med den höjd du pratar om exakt. Men sedan kommer det trixiga. Höjden har faktiskt skett historiskt under väldigt lång tid. Jag hittade en intressant siffra. Sedan 2010 har det markanvisats 15 000 bostäder till de allmännyttiga bostadsbolagen. De har alltså enormt mycket att hantera. De säger själva med anledning av detta att de just nu har en buffert. Sedan måste det fyllas på, vilket vi också gör med 1 500 nya markanvisningar hela tiden. Men det är fortfarande så att det har skett så pass mycket att bolagen säger att det är viktigare nu att de kan gå i mål med detta och att det inte riskerar att tränga bort ersättningsinvesteringar. Balansen måste kunna hållas.

Anförande nr 133

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Nej, Martin, det säger de inte. Jag pratar till exempel med Jörgen, som är nyproduktionschef på Svenska Bostäder, och med Stefan Sandberg, som är vd, och jag har jättebra koll på alla tertialrapporter. Det man säger är snarare att om man vill ha ett utfall på säg 1 000 bostäder per år behöver man den här kontinuerliga införseln av nya markanvisningar.

Det vi vet är att det är långa överklagandeperioder. Vi vet att det brukar bli stopp i maskineriet. Man behöver ta omtag, och det är nya utredningar. Marken vi bygger på i Stockholm blir bara mer och mer komplicerad att bygga på, så för att kunna ha ett jämnt flöde ut måste du ha ett jämnt flöde in. Sedan stämmer det att man inte klarar av att bygga hur mycket som helst; det stämmer. Men jag tycker att du blandar ihop äpplen och päron. Man behöver ett kontinuerligt inflöde av markanvisningar. Det måste man ha. Man klarar inte av att bygga hur mycket som helst utan att tränga undan reinvesteringar. Men det där är två olika saker.

Man måste ha inflöde, och det bolagen säger när jag frågar och när jag läser deras handlingar är att de inte kommer att klara stadens mål med den här takten om några år om inte markanvisningarna börjar komma. Läs innantill, Martin!

Anförande nr 134

M a r i a - E l s a S a l v o (S): Jag tänkte att jag tar vid där ni slutade. Jag hade tänkt begära replik på dig, Martin, men nu får jag göra ett eget inlägg i stället.

Du nämner hela tiden det här målet. Du sa först 1 500 per år, och sedan sa du 1 200 per år. Förlåt, men jag har tittat i er budget, och jag hittar ingen sådan indikator över huvud taget. Vilket mål är det du pratar om? Vilken indikator har ni för allmännyttiga bolag och markanvisningar? Jag hittar inget sådant mål. Och som jag sa: Även om ni skulle ha haft ett sådant mål uppfyller ni inte det. Det är inte så att ni inte tar höjd för det, utan ni uppfyller i så fall inte ens målet. Som jag sa är det i år 120 stycken markanvisningar till allmännyttan och förra året 427 stycken. Det räcker inte. Det är inte tillräckligt mycket.

Jag ställer den fråga igen som jag ställde i början: Vad är beskedet till de allmännyttiga bostadsbolagen? Ska de förbereda sig nu för att börja skala ned sin organisation och skala ned på kompetens? Eller vad är beskedet?

§ 28 Öronmärkning av markanvisningar till byggaktörer som bygger bostäder med överkomliga hyror

Anförande nr 135

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Nu blir det ännu fler motioner som handlar om markpolitik. Det här tycker jag är riktigt, riktigt roligt och också väldigt viktigt.

Allmännyttan är ett av våra viktigaste verktyg för att uppnå vårt bostadsförsörjningsansvar, men markpolitiken är minst lika viktig. Som vi alla vet har vi ett akut behov av hyresrätter, framför allt med överkomliga hyror. Vi behöver såklart bygga fler bostadsrätter, och vi behöver bygga småhus. Men det som det råder störst brist på i Stockholm är hyresrätter. Vi ser också på efterfrågan på det översta skiktet av nyproducerade hyresrätter, alltså den dyra nyproduktionen, att behovet av detta inte är lika stort. Vi har stora problem med till exempel strukturell hemlöshet, och vi har stora grupper som inte har råd med hyrorna i nyproducerade hyresrätter. De har inte heller råd med en bostadsrätt. Vi behöver helt enkelt bygga för alla delar av befolkningen. Och det finns företag som gör detta – privata aktörer och allmännyttan.

Under förra mandatperioden började vi med Stockholmshusen. Det finns en ambition – så sägs det i alla fall – hos majoriteten att fortsätta med detta trots att vi inte har sett några markanvisningar för Stockholmshus under mandatperioden. Rätta mig om jag har fel, men det har i alla fall inte varit några i år och jag tror inte att det har varit några någon gång under den här mandatperioden. Vi har också Snabba hus, som var ett jättebra projekt som drogs igång när Alliansen, faktiskt, hade majoritet tillsammans med jagvillhabostad.nu. Vi såg till att de första kåkarna blev verklighet. Men nu har det inte varit några markanvisningar till Snabba hus heller på två år.

Det finns metoder att både se till att det byggs till exempel Stockholmshus och Snabba hus men också att låta till exempel privata byggherrar och byggaktörer vara med och bidra. En sådan sak som jag tycker att vi ska göra är att öronmärka mark för aktörer som når upp till de statliga investeringsstöden. Det handlar om en hyresnivå och en normhyra på 1 550 per kvadratmeter. Där finns också möjligheter i den nya investeringsstöden att ställa krav på att man ska ha en andel sociala bostäder, till exempel Bostad först och försöks- och träningslägenheter. Man kan ställa krav på en andel mindre lägenheter för ungdomar.

När man gör detta ska man givetvis också ställa krav på att hyran ska presumeras. Det är ett sätt att knyta hyran till produktionskostnad, det vill säga att staden ställer krav på att man ska bygga med pressade produktionskostnader, och det ska komma hyresgästerna till del i form av lägre hyra. Vi måste använda alla till buds stående medel för att verkligen pressa fram det som den här staden skriker efter, och det är hyresrätter med överkomliga hyror.

Använd Stockholmshusen och Snabba hus genom att ge allmännyttan mark framöver! Se till att använda markanvisningstävlingar! Men när man gör det, när man

öronmärker och när man ställer krav ska man alltid ställa krav på en presumerad hyra. Annars kan vi inte försäkra oss om att hyran också blir lägre i fortsättningen.

Bifall motionen!

Anförande nr 136

J o h a n N i l s s o n (M): Ordförande, fullmäktige! Den grönblå majoriteten arbetar aktivt för att främja fler billiga och överkomliga bostäder. Vi har också skärpt bolagens och nämndernas uppdrag för att närmare samarbete med fördelning av mark i arbetet med detaljplaner.

Nu, när det är tydligt för alla vad som gäller, har vi också högt uppställda byggmål. Vi har inget mål för antalet byggda Stockholmshus, men vi har ett mål för antalet bostäder i syfte att uppnå minskade boendekostnader. Men ett led i detta och ett verktyg är Stockholmshuset. Vi har gett bostadsbolagen i uppdrag att öka andelen Stockholmshus i sin nyproduktion. Men vi utvecklar även Stockholmshuset för att göra dem ännu bättre. Låt mig nämna fyra exempel på detta.

Det första är att jobba med projektstorlekar som är genomförbara. Det är varken ekonomiskt eller resursmässigt försvarbart att jobba med för små projekt om vi nu ska uppnå att komma ned i hyresnivå för bostäderna. Därför bör varje projekt uppgå till ungefär minst 100 lägenheter i fortsättningen när vi skapar Stockholmshusprojekt.

Det andra är att markförhållandena i de enskilda projekten är en avgörande faktor för projektekonomin, det vill säga att det inte är för besvärligt med sättningar i marken och så vidare eller det underlag som finns. Därför behöver det göras en noggrannare bedömning av markförutsättningar som finns innan man markanvisar.

Det tredje är att vi ska bygga kvarter för trygga boendemiljöer och att befintliga hörnlösningar ska utvecklas för att medge mer slutna kvarter och att kunna tillämpa det i större omfattning.

Det fjärde är att Stockholmshuset behöver kunna byggas på fler platser framöver. Utifrån den utformning som de har passerat kanske inte riktigt bra i alla miljöer. Om man tar miljonprogramsområdena – om man får uttrycka sig så – skulle projekthusen kunna utvecklas med en utformning som passar bättre, till exempel.

Vi jobbar alltså med detta, och vi jobbar med markanvisningar för att uppnå överkomliga hyror. Vi fick höra alldeles nyss hur det ser ut med dessa markanvisningar. Eftersom målet är 400 lägenheter med överkomliga hyror var det så många som markanvisades förra året. Vi uppnådde alltså den indikatorn.

Precis som Stadsledningskontoret konstaterar pågår det redan ett arbete inom exploateringsnämnden med att bygga fler överkomliga bostäder.

I enlighet med detta yrkar jag bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Anförande nr 137

Borgarrådet L i n d b l o m (V): Indikatorn för i år är dock noll av 400, kan man tillägga och få fört till protokollet. Att öka andelen Stockholmshus i allmännyttans nyproduktion – hur ska de lyckas göra det om de inte får markanvisningar?

Anförande nr 138

J o h a n N i l s s o n (M): Jag bara undrar: Hur många år ska det behöva gå innan ni i oppositionen har upptäckt att det uppstår en ketchupeffekt i slutet av varje år? Ni vet mycket väl att markanvisningarna väljer ut på exploateringsnämndens sammanträden i november och december. Det gjorde de förra året, och jag lovar att de kommer att göra det i år också. Jag lovar att det kommer att ske markanvisningar till allmännyttan i år också, kanske så att vi hamnar ungefär i paritet med utfallet förra året. Då kommer det att innebära att även allmännyttan kommer att få markanvisningar och kommer att kunna bygga Stockholmshus. Däremot vet jag såklart inte om dessa markanvisningar kommer att användas till att bygga Stockholmshus. Men jag kan lova att det kommer att ske markanvisningar.

Anförande nr 139

Borgarrådet V a l e s k o g (S): Jag är nyfiken på vad det här med rimliga hyror i 400 lägenheter är. Vad är det för nivå vi pratar om per kvadratmeter? Det finns ju investeringsstödet, som vi hörde tidigare, som är tillgängligt och otroligt bra. Allmännyttan och även de privata har använt detta. Varför de här 1 550? Vad är det som är rimlig hyra, enligt dig?

Anförande nr 140

J o h a n N i l s s o n (M): Jag kan såklart inte säga vilken hyra som är rimlig. Det är en lägre hyra än vad vi kanske har markanvisat hittills. Bara för att ta ett exempel blev normhyran på en trea på 77 kvadratmeter i de nylanserade Stockholmshusen 11 318 kronor. Det tyckte vi var för högt, så vi jobbade för att pressa det. Jag hoppas att vi ska kunna komma ned till lägre. Vi lovade mellan 7 500 och 10 500. Med hjälp av de fyra punkter som jag nämnde tidigare – större projekt, att undersöka markförhållanden ytterligare och så vidare – hoppas vi kunna komma ned till en lägre hyra än ni lyckades med.

Anförande nr 141

M a r i a - E l s a S a l v o (S): Ordförande! Tack, Vänsterpartiet, för en välskrivna motion! Stockholm lider inte bara av akut bostadsbrist utan också av bostads ojämlikhet. Stora grupper stockholmare har inte råd att efterfråga nya dyra bostadsrätter. Det är ett problem som förvärras genom att högermajoriteten ombildar hyresrätter med relativt låga hyror till bostadsrätter.

För att få bukt med de här problemen behöver vi bygga många nya bostäder, men vi behöver också prioritera byggandet av bostäder som vanligt folk kan ha råd med. Därför utvecklade vi i den förra majoriteten arbetet med Stockholmshusen, och vi lyckades på så sätt bygga många nya bostäder och samtidigt pressa ned hyrorna. Vi

socialdemokrater anser att arbetet med att utveckla Stockholmshusen måste fortskrida och att politiken behöver hitta nya former för att pressa hyrorna ytterligare. Tyvärr behandlar majoriteten Stockholmshusen som ett bostadspolitiskt styvbarn. Under 2019 gjordes noll markanvisningar till Stockholmshusen. Hittills under 2020 har det återigen gjorts noll markanvisningar till Stockholmshusen. Däremot har majoriteten stoppat över 400 markanvisningar till Stockholmshusen i Bromma, i Liljeholmen och i Hässelby-Vällingby. Det är markanvisningar som skulle ha gått till de allmännyttiga bolagen för att bygga nya bostäder med pressade hyror så att fler i Stockholm har råd med en bostad.

Inför exploateringsnämndens sammanträde på torsdag ser vi ännu ett exempel på majoritetens motvilja mot att bygga bostäder med pressade hyror, nämligen i ett ärende som rör markanvisningar i Stureby, där majoriteten föreslår nya markanvisningar på samma plats som majoriteten tidigare stoppade markanvisningar till Familjebostäder på för att bygga just Stockholmshusen.

Min fråga till majoriteten är därför: Vad har ni emot Stockholmshusen? Tycker ni att det ska vara dyrt att bo i Stockholm?

Anförande nr 142

Björn Ljung (L): Fru ordförande, fullmäktige och åhörare! Borgarrådet Kasirga begärde visst replik av misstag. Det hade annars varit spännande med ett replikskifte mellan Kadir Kasirga och Maria-Elsa Salvo. Men nu blev det inte så, och det var tråkigt att vi inte fick uppleva det.

Jag förstår att ni tolkar alla de här sakerna som f-n tolkar bibeln och att ni inte känner till hur utmärkt det företag fungerar som Sophia Granswed Baat och Karin Gustafsson med flera sitter i styrelsen för. Stockholmshem kör under nästa år igång tre stora projekt med Stockholmshusen i Solberga. Jag tror att det blir någonstans runt 600 lägenheter. Det här skulle ha startats i år, men det har blivit fördröjt av olika skäl. Det har varit överklaganden och tyvärr inte den bästa anvisningen av mark. Om man hade tänkt till lite och kunnat lite grann om bostadsproduktion hade det varit bättre. Om man hade anvisat något annorlunda och gjort hörnbyggen på två olika hörn i tre olika riktningar i hörnet Folkparksvägen-Kristallvägen – jag tror att ni förstår precis var jag menar, mitt emot E4-grillen på Folkparksvägen – hade man kunnat ha en etablering till alltihop. Man hade tjänat massor med pengar, och man hade kunnat komma igång i tid. När ni talar om att ni är så förträffliga med markanvisningar tycker jag att ni också ska fundera lite grann på det här från teori till realitet och allvar.

Jag kan försäkra er: Stockholmshem kommer inte att ge upp tanken på Stockholmshusen även om det var er idé från början. Idén är utmärkt, och vi kommer att fortsätta att jobba med att pressa kostnader för byggandet och därmed också få relativt sett lägre hyror.

Bifall till kommunstyrelsens förslag!

Anförande nr 143

Maria - Elsa Salvo (S): Ordförande! Det blir kanske lite mycket bortförklaringar här, Björn. Det räcker inte med att säga att man ger förvaltningen i uppdrag att leverera bostäder med överkomliga hyror om ni stoppar förslagen när de väl kommer till nämnden. Det räcker inte med att ni uppdrar åt bolagen att leverera Stockholmshus om inte bolagen får några markanvisningar.

Johan pratade tidigare om ketchupeffekten. Men den kom aldrig 2019. Det blev inga markanvisningar till Stockholmshusen 2019. Och nu står vi här i oktober, snart november, och vi har inte sett några markanvisningar till Stockholmshusen i år heller. Jag tycker att det skulle vara på sin plats med lite mer verkstad och lite mindre bortförklaringar.

Anförande nr 144

Björn Ljung (L): Ordförande, fullmäktige och åhörare! Det är svårt att debattera med Maria-Elsa Salvo, för hon är väldigt skicklig.

När det gäller markanvisningarna till Stockholmshem fick vi Stockholmshus under 2019; något annat kan det omöjligt vara. Jag undrar om det där verkligen stämmer, för de där markanvisningarna måste ha kommit under 2019. De senaste gällde punkthusen uppe på Sulvägen. Jag kan ha fel, för det är svårt att komma ihåg alla år. Men det viktiga är att produktionen är igång.

Till Socialdemokraterna kan jag dessutom säga att när det gäller den hyran som blir på Hagsätravägen i tvåorna kan pensionärer som har endast ungefär 12 000 i pension efterfråga dessa lägenheter. Jag tycker att det är ganska lyckat.

Anförande nr 145

Borgarrådet Lindblom (V): Jag måste också kommentera ketchupeffekten. Johan sa indignerat: Minns ni inte slutet på förra året, då det var en ketchupeffekt? Det var 1 000 lägenheter, Johan, så ta det lugnt. 1 000 lägenheter är inte en jättestor ketchupeffekt. Det är från noll till 1 000. Det såg väldigt mörkt ut ett tag, så okej – det kom 1 000. Men återigen och apropå den debatt vi hade under de förra punkterna: Detta räcker inte för att nå produktionsmålen. Om allmännyttan får 1 000 markanvisningar är det ungefär 750 lägenheter som sedan kommer att komma ut och vara redo för inflyttning. Det är faktiskt ganska långt under de 1 500 som ni har i produktionsmål. Den där ketchupeffekten var nog snarare en liten slurp än ett stort sprut.

Det är jättebra att ni har en massa idéer för hur bolagen ska jobba med stora byggvolym och bra mark. Jag tycker att ni ska ta den där listan och gå till exploateringskontoret och säga: Om ni vill bidra till stadens bostadsmål och till att allmännyttan ska nå sina produktionsmål och om ni vill bidra till målet om fler hyresrätter med överkomliga hyror är det den här typen av mark som vi ska ge till våra bostadsbolag. Det ska vara stora byggvolym, för det är jättesvårt med de här infill-projekten. Det ska vara ganska plan mark och helst inte så mycket pålning, bra

grundsättning och så vidare. Bostadsbolagen vet redan det här. Problemet är att de, i bästa fall, får den sämsta marken.

Vad gäller Stockholmshusen och Snabba hus måste man hålla uppe takten. Man måste hela tiden se till att det kommer nya markanvisningar. Det är ett arbetssätt. Vissa tror att Stockholmshus på något sätt är färdigmonterade hus, alltså inte ens ett Ikeahus utan ett färdigt hus som kommer någonstans ifrån och som bara ställs ned. Så är det inte, utan det är ett sätt att jobba och samarbeta med NCC, eller vilken aktör det nu är, där exploatering ska vara med och där stadsbyggnad ska vara med. Man ska jobba tajt tillsammans. Det är ett arbetssätt och en process snarare än en färdig produkt. För att se till att det faktiskt blir lägre hyror i slutändan måste man hela tiden slipa processen. Det är därför vi förhoppningsvis kommer att se lägre hyror i nästkommande projekt, för det här är en övningsfråga. Och då gäller det att markanvisningarna kommer.

Jag vill understryka att motionen inte bara handlar om Stockholmshusen – gud vad alla hakade upp sig på det! Den handlar om att de privata byggherrarna också kan bidra. Men vi måste vara väldigt tydliga. Vi måste öronmärka mark och säga: Här, här och här får ni som kan visa att ni kan bygga med överkomliga hyror ha förtur! Då får vi gärna ge dem den där bra marken som inte behöver pålningar eller sprängningar och säga: Det är viktigt för oss som stad att vi bygger hyresrätter med överkomliga hyror. Oavsett om du är en privat eller en allmännyttig aktör – här, här och här kan du bygga, men då får du ta investeringsstödet och också presumera!